

Агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор,
Шавад тира аз беҳирад рӯзгор.

ҲАФТАНОМА АЗ 20-УМИ ИЮЛИ СОЛИ 1932 НАШР МЕШАВАД

№ 4 (12332)
27 январи
соли 2022

ОМУЗГОР

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН www.omuzgor-gazeta.tj

САБҚАТ

Озмуни «Омӯзгори соли Тоҷикистон-2021» оғоз гардид

25-уми январи соли равон дар маҷлисоҳои Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон даври ҷумҳуриявии озмуни «Омӯзгори соли Тоҷикистон-2021» оғоз гардид, ки дар маросими ифтитоҳи он Муҳаммадҷусиф Имомзода-вазир маориф ва илм, Гулҷеҳра Ғанизода-муовини вазири маориф ва илм, сардорони раёсату шуъба ва роҳбарони муассисаҳои тобеи вазорат, намояндагони раёсат ва шуъбаҳои маорифи вилоят ва шаҳру ноҳияҳо, ҳайати ҳакамон ва дов-

талабони озмун иштирок карданд.

М. Имомзода-вазир маориф ва илм иброз дошт, ки мақсад аз гузаронидани озмун дарёфти омӯзгори боистеъдод ва муаррифии таҷрибаи пешқадами педагогии онҳо дар миёни кормандони соҳаи маориф ва илм, баланд бардоштани маҳорати касбии омӯзгорон, тарғиби навҷӯи эҷодкорӣ, ҳамчунин, баланд бардоштани мақоми омӯзгор дар ҷомеа мебошад.

Сипас, Г. Ғанизода-муовини вазири маориф ва илм, ишти-

рокдоронро бо шартҳои озмун шинос намуда, зикр кард, ки довталабон аз рӯи 7 шарт: муаррифии таҷрибаи корӣ, баргузор намудани маҷлиси падару модарон, дарси конкурси аз рӯи ихтисос, таҳлили дарс, доир намудани соати тарбиявӣ, кор бо компютер, ҷавоб додан ба саволҳои пешниҳодшуда хунару маҳорат ва донишу малакаи худро пешниҳоди аъзои ҳакамон мегардонанд.

Дар озмуни имсола Хушбахт Азизбеков – омӯзгори математикаи муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №7-и шаҳри Хоруғ, Шавкат Тағоев – омӯзгори физикаи литсейи тамоили техникаи ба номи «Афлотун» дар ноҳияи Данғара, Наима Зоидова – омӯзгори физикаи муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №10-и ноҳияи Б. Ғафуров, Моҳира Мусоева – омӯзгори географияи литсейи №3 барои хонандагони болаёқат дар шаҳри Душанбе ва Сунбула Юсупова – омӯзгори синфҳои ибтидоии муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №8-и шаҳри Роғун иштирок доранд.

Дар бораи чараҳои ин озмун дар шумораи ояндаи «Омӯзгор» гузориш ба нашр хоҳад расид.

Б. САҒАРОВ,
З. ҲУСЕЙНОВА

ДАР ИН ШУМОРА:

Ситоишномаи Пешво

саҳ. 2

Ҳамқадами замон бояд буд

саҳ. 3

Биё, то ҷаҳонро ба бад наспарем

саҳ. 5

Муаррифи фарҳанги ғанӣ

саҳ. 6

Қадри зар заргар бидонад

саҳ. 7

Асосҳои назарияи иқтисодро бояд донист

саҳ. 8

География - вусъатбахши дониш

саҳ. 9

Ҳайкал муносиби ҳама нест!

саҳ. 10

Аёнӣят - кафолати муваффақият

саҳ. 11

Ба дониш бувад нек фарҷоми ту

саҳ. 12

Ним аср дар тарбияи шогирдон

саҳ. 13

Меҳрубони роҳбарӣ набояд кард

саҳ. 14

ДАСТОВАРД

Комёбӣ дар олимпиадаи байналмилалӣ

38 нафар хонандаи гимназияи №1 барои кӯдакони болаёқати шаҳри Душанбе дар Олимпиадаи байналмилалӣ «GLOBUS» ҷойи ифтихориро сазовор гардиданд.

357 нафар тарбиятгирандаи Маркази рушди истеъдодҳои шаҳри Душанбе дар Олимпиадаи байналмилалӣ «GLOBUS» фаёлони иштирок намуда, вобаста ба фанҳои забонҳои англисӣ ва русӣ, география, математика ва биология сабқат орошанд. Аз ин шумора 38 нафар хонанда, аз ҷумла, 7 нафар ҷойи якум, 6 нафар ҷойи дуюм ва 25 нафар ҷойи сеюмро ишғол намуданд.

19 январ аз ҷониби Муассисаи давлатии «Маркази рушди истеъдодҳои шаҳри Душанбе» ба ғолибони Олимпиадаи байналмилалӣ «GLOBUS» диплом ва шаҳодатномаҳои тақдир гардиданд.

Олимпиадаи мазкур дар рӯзҳои таътили тирамоҳӣ

баргузор гардид, ки дар он тарбиятгирандагони марказ фаёлони иштирок карданд.

Ин олимпиада аз соли 2013

синфҳои аз 1 то 11 иштирок мекунанд.

Имсол дар Олимпиадаи байналмилалӣ «GLOBUS» 17

бо ибтиқори Маркази рушди таҳсилоти инноватсионии Федератсияи Россия баргузор шуда, дар он хонандагони

ҳазору 896 муассисаи таълимии давлатҳои гуногун бо теъдоди умумии 198 ҳазор хонанда ширкат варзиданд.

► КИТОБИЁТ

Дар ҳама давру замон шахсиятҳое ҳастанд, ки бо қору пайкор ва ғайолияти доманадору манфиатбори худ дар рушду инкишоф ва пешрафти ҷомеа саҳми босазо мегузоранд. Дар замони соҳибистиклолии кишвар баҳри таъмини сулҳу субот ва истиклоли миллӣ, бунёди сохтмонҳои азим, нақбу роҳҳо ва рушди тамоми соҳаҳои хоҷагии халқ Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон хидмати босазо анҷом доданду медиҳанд.

Ин шахсияти таърихӣ таъвонистанд бо иродаву садоқат ва қорномаҳои беназир дар қалби мардум ҷой би-гиранд. Ҳамин аст, ки имрӯз аз ҷониби адабону публитсистион симои Пешвои миллат дар осори фарогир ба таври шоиста офарида шудааст. Асарҳое, ки доир ба ғайолияти Пешвои миллат таълиф гардидаанд, аз ҷониби Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоотӣ Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон дар 8 ҷилд гирд оварда шудаанд, ки дар ин ҷода хидмати қормандони пажӯҳишгоҳ бузургу мондагор мебошад. Дар ҳамаи замина китоби наво номи «Пешвои миллат – ифтихори миллат» (мураттиб ва муҳаррир Садриддин Ҳасанзода, Душанбе: Ирфон, 2021 – 260 саҳ.) ба таърифи расид, ки он фарогирӣ навиштаҳои публитсистику таҳлилу таҳқиқӣ доир ба ғайолияти ибратбахши Пешвои миллат мебошад.

Дар мақолаи академик Абдучаббор Раҳмонзода «Бозтоби симои Пешвои миллат дар адабиёти тоҷик» муаллиф таъвонистааст хидматҳои Пешвои миллатро дар осори адабони муосир таҷассум намоёнд. Муаллиф дар оғоз рӯҷе ба ғайолияти мондагори Сарвари давлат

Ситоишномаи Пешво

дар замони соҳибистиклолӣ намуда, хидматҳои Сарвари давлатро дар рушди давлатдорӣ миллӣ бо мисолҳои ибратбахш рақамзанӣ қардааст. Маҳз таъмини сулҳу субот ва бунёди ҷомеаи демократӣ Пешвои миллатро миёни халқ маҳбуб намуд. Асарҳое, ки вобаста ба ғайолияти Пешвои миллат офарида шудаанд, метавон ба ду гурӯҳ – назм ва наср ҷудо намуд. Китобҳои «Бахтофарин», «Эҷози Раҳмон» ва «Пешво» аз ҷумлаи он асарҳое мебошанд, ки дар шакли назм мураттаб гардидаанд. Ба гурӯҳи дуома асарҳои насрӣ шомил мебошад, ки теъдоди онҳо хеле зиёд аст. Аксари ин асарҳо публитсисти буда, дар шакли асарҳои ҳуҷҷатӣ, эссе, ёддошт ва очерку лавҳа таълиф гардидаанд. Ба таъкиди А. Раҳмонзода: «Дар насри публитсисти бошад, на-висандагон кӯшиш ба ҳарч медиҳанд, ки гуфтаҳоишонро бо далелҳои таърихӣ ҳаёти вай қиёсу андоза намоёнд. Ба ин мақсад як қисми адабон та-ассуроти сафарашонро ҳангоми ҳамроҳӣ намудани Роҳбари давлат ба шаҳру ноҳияҳои дар жанри очерк, хотира, портрет, ёддошт, эссе ба қалам дода, қисми ди-гарашон, дастовардҳои замони истиклолиятро таҳлил намуда, нақши Роҳбари давлатро дар жанри мақола, очерк, публитсистику, очерки проблемавӣ ва ғайраҳо бозтоб мегардонанд».

Ин мақолаи донишманди тоҷик ҷанбаи қавии илмӣ дошта, муаллиф асарҳое, ки дар шакли китоби алоҳида дар бораи ғайолияти Пешвои миллат таълиф гардидаанд, ба гунаи мушаххас таҳлил намуда, мавзӯи муҳтавои он осорро баррасӣ қардааст.

Мақолаи адиб Абдулҳамид Самад «Заҳри носозӣ ва шахди ошноӣ», ки дар жанри эссе офарида шудааст, хеле ҷолибу хонданӣ мебошад. Нависандаи маъруф дар ин навишта лаҳзаҳои ҷолибро аз ҳаёти

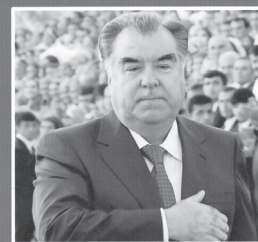
Пешвои миллат, ки бевосита худ шохиди ин лаҳзот будааст, ба таври шоиста қаламдод на-мудааст. Эссе бо сафари адиб ҳамроҳи Пешвои миллат ба вилояти Сугд оғоз меёбад. Дар ин матлаб адиб нақл не, балки бо истифода аз василаҳои му-ассири тасвирӣ хонандаро ба таъриху фарҳанг ва хидматҳои мондагори Сарвари давлат ошно месозад. Махсусияти ин навишта дар он аст, ки нави-санда таъвонистааст бо овардани лаҳзаҳои ҷолиб ва маълумоту далоили таърихӣ, ки Сарвари давлат дар ҳолати ғоҷеабсор дар роҳи таъмини сулҳу ваҳдати миллӣ кӯшишу неруи худро дарег надошта, ҳастияшонро баҳри бақою пойдоии киш-вару миллат бахшидаанд, хо-нандаро ҳамроҳи худ ҷун дар навори кино бо нишон додани воқеаҳои сангину ғоҷеабсор, ки бар сари халқи тоҷик омада буд, ҳамзамон, пешрафту шуқуғии имрӯзи Ватани азизамонро таъ-кид намоёнд.

Дар баробари ин, эпизодҳои ҷолибро аз сафари хеш бо Президенти кишвар ба Ҷумҳурии Ҳиндустон, ки соли 2000-ум анҷом ёфта буд, ёдовар шуда, саҳми Пешвои миллатро дар гиромидошти абармардони илму фарҳанг ба гунаи махсус зикр намуда, аз ҷумла, иқдоми Сарвари давлатро дар зевову обод намудани оромгоҳи Мирзо Абдулқодири Бедил бозгӯ мекунад. Бояд қайд кард, ки андешаҳои адиб таҳриқбахши афкори омма буда, хонандаро ба дӯст доштани Ватан ва муқаддасоти миллат водор ме-намоёнд. Дар охири навиштаи худ Абдулҳамид Самад хеле хуб овардааст: «Фарзанд аз ҳама бештар барои модар азизу ги-ромист. Модари нозпарвари мо Тоҷикистони озоди мост. Ба ҳар қитъаи дунё ғоҷаҳои обод би-равему олам-олам сарват гирд оварем, рӯзгори пур аз шахд до-шта бошем, болои Моҳ низ ба-роему хайма бизанем, бе Ватан

ҳақиру ғарибем, бе Тоҷиистон хору нотаъвонем. Дили танга-мон аз дуриҳои дур ба ёди ин сарзамин, шаҳру дех, водиву кӯҳсорон, рӯду ҷашмасорон ва як пора нони гармаш метападу гум мезанам. Меҳри бузургаш моро модарвор ба оғӯши гар-маш мекашад. Он ғоҷ меҳомем болу пар барорем, агар қудрат дошта бошем... Охир, меҳан аст. Ва қарзи фарзанди бонангу бошараф ин аст, ки дар ҳама ҷо то ҷовидон ҳоки муқаддаси Ва-танро мисли падару модар дӯст ва ҷун дину имон поқу бегазанд нигоҳ дорад ва барои ҳифзи он содиқона сина сипар қунад».

Муҳаққиқон Фаҳридин Ҳайдаров, Сангин Гулов ва Абдулмуъмин Қутбиддинов дар мақолаи «Пешвои миллат ва озодии баён» хидматҳои Сарвари давлатро дар рушди ВАО-и кишвар баррасӣ қар-даанд. Дар мақола дар асоси далоили арқоми муътамад, ки ба рушду пешрафти ғайолияти ВАО-и кишвар нигарони-да шудааст, андешаҳои ҷолиб баён гардидааст. Ҳамчунин, мисолҳои мушаххас ба таври муқоиса оварда шудаанд, ки аз пешрафти воситаҳои ахбори омма дар кишвар шаҳодат медиҳанд. Воқеан, хидматҳои Пешвои миллат баҳри руш-ди матбуоту телевизион ва радиову оғонсҳои иттилоотӣ назаррас аст. Ба таъкиди му-аллиф, «Агар дар соли на-хусти истиклолият – соли 1991 дар кишвар ҳамагӣ 139 адад рӯзномаву маҷалла (аз ҷумла, 4 рӯзномаи ҳусусӣ) ва ҳамагӣ як агентии иттилоотии давлатӣ вучуд дошта бошад, пас, имрӯз бино ба маълумоти Вазорати фарҳанги ҷумҳури беш аз 500 расона қайд шудаанд, ки 75 ғоҷи онҳо ба бахши ҳусусӣ рост меоянд. Аз 11 оғонсии иттилоотии дар ҷумҳури ғайолиятдошта, 10 оғонсӣ ғайриҳуқуматӣ мебо-шанд».

Навиштаҳои маҷмуаро ме-

ПЕШВОИ МИЛЛАТ - ИФТИХОРИ МИЛЛАТ

тавон ба ду гурӯҳ ҷудо намуд. Қисми аввали он аз ҷониби ади-бону публитсистион эҷод шуда-аст, ки ҷанбаи бадеии ин гуна навиштаҳо қавӣ буда, дар боз-тоби қорномаи Пешвои миллат таҳайюлу образофарӣ бештар мебошад.

Қисми дуоми навиштаҳои ба қалами муҳаққиқон тааллуқ дорад. Дар ин навиштаҳо ҷанбаи таҳлилий меҳварӣ буда, муаллифон ба таври муқоиса андешаҳои хешро тақвият бах-шидаанд.

Дар маҷмуъ, китоби маҷкур фарогирӣ 29 навишта буда, дар онҳо паҳлуҳои гуногуни ғайо-лияти Пешвои миллат инъикос ёфтаанд. Аз ҷумла, навиштаҳои «Президенти мардумӣ», «Пеши раҳи ту во бод!», «Пешвои мил-лат – ифтихори миллат», «Пре-зиденти ман», «Бунёдгузори давлати миллӣ», «Хушбин ва некманиш», «Маҳбуби дилҳо», «Тафсилоти як сафари пурха-тар», «Масъалаи Пешвои мил-лат хеле фаротар аз масъалаи як шахс аст», «Сархати сатри тил-лоии таърихи навин», «Аз қасри Арбоб то арбоби барҷастаи си-ёсат», «Рушду нумӯи фарҳанги миллӣ» ва амсоли инҳо мебо-шад.

Дарвоқеъ, китоби «Пешвои миллат – ифтихори миллат» барои устодону омӯзгорон, пажӯҳишгарон ва аҳли адаб ҳамчун дастури арзишманд дар шинохти қору пайкор ва симои барҷастаи Пешвои миллат хид-мат мекунад.

Насриддин ОХУНЗОДА,
«Омӯзгор»

► РОҲНАМО

Паёми наватбани Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олӣ дурнамоест барои созандагӣ ва бунёдқории мардуми кишвар. Дар Паём дастовардҳои 30 соли истиклолият дар тамоми зинаҳои тараққиёт, аз ҷумла, сиёсати дохилию хориҷӣ, иқтисодию фарҳангии мамлакат ба таври пурра таҳлил ва баррасӣ гардид. Яке аз нуктаҳои муҳими Паём дар панҷ соли оянда бунёд намудани ҳазор иншоот дар соҳаи маориф мебошад. Дар ин раванд баланд бардош-тани сатҳи сифати таҳсилот, омода наму-дани кадрҳои баландхаттисос, омӯзиши забонҳои русӣ ва хориҷӣ, ҳусусан, забони англисӣ махсус қайд гардид. Таъкид шуд, ки дар қатори шаш забон, ки СММ қабул қардааст, забони русӣ ва англисӣ низ ҷой доранд ва омӯзиши ин забонҳо бояд боз ҳам бештар роҳандозӣ қарда шаванд.

Пешравии илму техника дар замони муосир рушди системаи нави иттилоо-тиро ба миён меорад ва Пешвои миллат омӯзгоронро вазифадор намуданд, ки системаи нави иттилоотро омӯзанд. Дар ҳақиқат, ҷорӣ гардидани технологияи рақамӣ барои омӯзгорон саривақтӣ ва аз

манфиат ҳолӣ нест. Дар ҷомеаи имрӯза, ки иттилоот босуръат пеш меравад, моро зарур аст, ки доираи донишҳои худро дар ин раванд густариш бахшем.

Дар доираи баргузориҳои озмунҳои «Илм – ғуруғи маърифат», «Тоҷикистон –

Ватани азизи ман», «Ғуруғи субҳи доноӣ китоб аст», ки бо ҳидоятӣ Сарвари дав-лат қараён меёбад, соли сеюм аст, ки дар ҷумҳури баҳри бедор намудани завқи зебоипарастӣ ва истеъдодҳои нави имқони-яти мусоид фароҳам оварда мешавад. Дар

муассисаи давлатии «Мақтаб – интерна-ти миёнаи махсуси санъати ҷумҳуриявии ба номи Миратулло Атоев» ба озмуни ҷумҳуриявии «Тоҷикистон – Ватани азизи ман» соли дуома аст, ки устодон шоғирдо-ни худро омода намуда, ба саҳнаи ҳунар ворид месозанд. Дар озмуни соли 2020 7 нафар ва соли 2021 14 нафар ғолиб омада аз рӯи номинатсияҳои дар озмун пешниҳодшуда ҷойҳои якум, дуома, сеюм ва ҷойҳои ифтихорино сазовор гарди-данд.

Ғамхорӣ ва дастгириҳои Пешвои миллат ба аҳли маориф ва фарҳанг мо, - омӯзгорону қормандони ин соҳаро водор месозад, ки насли наврасро дар рӯҳияи ватандӯстӣ, ҳештаншиносӣ тарбия наму-да, ифтихор аз ин сарзамини ободу озод, ифтихор аз ҷунин Пешвои маорифпарва-ру фарҳангсолор намоем.

Бозоргул САНГОВА,
муовини директор оид ба тарбияи
мақтаб - интернати миёнаи махсуси
санъати ҷумҳуриявии
ба номи Миратулло Атоев

То 20 январ дар Тоҷикистон 63,1 ғоиз шаҳрвандон вояи дуоми ваксинаро гирифтаанд.

► АЗ ПАЁМ ТО ПАЁМ

Шароити нави сиёсӣву иқтисодӣ, ки баъди ба даст овардани Истиқлоли давлатӣ дар мамлакат ба вучуд омад, таҳияву қабули қонунҳо ва асноди нави меъёрии ҳуқуқиро дар соҳаи илм тақозо менамояд. Аз ин рӯ, дар робита ба рушди илмҳои дақиқу табиатшиносӣ аз ҷониби Ҳукумати кишвар, ҳоса Пешвои миллат як қатор тадбирҳои муҳиму зарурӣ анешида шуданд.

Нерӯи зехнии олимони тоҷик имкон медиҳад, то онҳо дар самтҳои гуногуни илм парчамбардор бошанд. Дар айни замон барои рушди илмҳои дақиқ ва табиатшиносӣ шароити мусоид лозим аст, яъне, барои инкишофи онҳо бояд заминаи кофӣи моддӣву техникӣ вучуд дошта бошад. Олимони мо дар тӯли солҳои Истиқлол дар соҳаҳои мухталифи илм ба натиҷаҳои муҳим ноил шудаанд.

Дар Паёмҳои солони худ Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба соҳаи илму маориф бештар таваҷҷуҳ намуда, дастурҳои муфид медиҳанд.

Омӯзиши илм - дар меҳвар

Имсол низ зимни ироаи Паёми солони Президенти кишвар арз доштанд, ки роҳбарону қорандони соҳаи маориф дар баробари дастгирӣ аз ҷониби ҳукумат бояд сатҳи сифати таълимро дар муассисаҳои таълимӣ баланд бардоранд. Дар ин раванд Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба масъалаи рушди фанҳои дақиқ, омӯзиши технологияҳои муосир ва таҷҳизонидани озмоишгоҳҳои таълимию илмӣ дар муассисаҳои таълимӣ диққати махсус зоҳир менамоянд, чунки пешрафти босуръати илму техника ва раванди рӯзафзуни ҷаҳонишавӣ дар ҷомеаи муосир дигаргуниҳои назаррасро ба вучуд оварда истодааст.

Бо ибтиқори Пешвои миллат солҳои 2020-2040 ҳамчун “Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф”, Солҳои 2022-2026 “Солҳои рушди саноат” эълон гардиданд. Ин ду пешниҳод бо ҳам пайванди ногӯсастанӣ доранд.

Сарвари кишвар дар баробари тақвият бахшидан ба таълими фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ мутолиаи китобҳои бадеиро муҳим арзёбӣ намуданд. Мусаллам аст, ки бо ин пешниҳод Президенти кишвар дар баробари баланд бардоштани дониши назариявии ҷавонон ба ҷанбаи гуманистии шахсияти онҳо низ аҳамият медиҳанд. Ин дастур аз ҷониби Пешвои миллат муҳим ва саривактӣ мебошад, зеро муҳимтарин рисолати ҳар як шахрванди кишвар дар ҷомеаи муосир ҳимояти арзишҳои миллӣ. Баргузирӣи озмунҳои ҷумҳуриявии “Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст” ва “Илм-фурӯғи маърифат” намунаи олии таваҷҷуҳи Пешвои миллат ба маънавияти ҷомеа ба шумор меравад.

Мо, омӯзгорон, дар ин самт бояд баҳри иҷрои дастури супоришҳо ва вазифаҳои дар ҷараёни Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон баёнгардида, ҳусусан, барои баланд бардоштани сифати таълиму тарбия, тайёр намудани мутахассисони ҷавобгӯи талаботи замони муосир, сатҳи азхудкунии фанҳои дақиқ, омӯзиши забонҳои русиву англисӣ ҳамчун забонҳои муоширати байналмилалӣ, баланд бардоштани маърифатнокии ҷавонон саъю талош намуда, баҳри пойдоғии сулуҳ ваҳдати миллӣ дар Тоҷикистони соҳибистиқлол ҳиссаи шоида гузорем.

*Диловаршо ҚУРБОНОВ,
Саодат МУРОДОВА,
омӯзгорони ДДК ба номи
Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ*

*Ҳамасола Сарвари кишвар,
муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар
Паёми хеш, ки ба Маҷлиси Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон ироа мешавад,
марҳилаи тозаеро дар таърихи
мамлакатамон ифтитоҳ менамояд.
Муҳимтарин руҳдодҳои
соли сипаришаванда таъкиду
баррасӣ ва арзишдоварӣ шуда,
ҳадафу мақсадҳо барои соли на-
вин муайян мегарданду тавзеҳ
дода мешаванд.*

Паёми навбатӣ (21.12.2021) низ хеле пурмуқтавою фарогир буд ва воқеияти замону моҳияти аҳамияти ҳаводиси гуногунро, ки дар ҳаёти мамлакат ба вуқӯ пайвастанд, чун оина равшану возеҳ инъикос намуд. Махсусан, таваҷҷуҳи Роҳбари давлат ба соҳаи илму маориф мо, аҳли ин соҳаҳоро водор менамояд, ки ҳар қадаммон дар самти фаъолияти худ пешсаф бошем. Доир ба ин масъала дар Паём таъкид гардид, ки: «Бо вучуди он ки раванди таҳсил дар муассисаҳои таълимӣ ба низоми муайян даромадааст, зарур аст, ки барои боз ҳам баланд бардоштани сатҳи сифати таҳсилот, омода кардани кадрҳои баландихтисос, омӯхтани забони давлатӣ, таъриху фарҳанги бостонии халқи тоҷик, боло бурдани завқу рағбати хонандагон ба омӯзиши фанҳои риёзӣ, дақиқ, табиӣ, технологияҳои иттилоотӣ ва аз худ кардани забонҳои хориҷӣ, махсусан, забонҳои русиву англисӣ таваҷҷуҳи аввалиндараҷа зоҳир карда шавад».

Воқеан ҳам, оид ба ин масъала дар донишгоҳи мо солҳои охир диққати ҳоса зоҳир карда мешавад. Машғулиятҳо таваҷҷуҳи воситаҳои электронӣ гузаронида мешаванд, чунки кадрҳои муассисаи таълимии мо минбаъд ҳамкориро бо макотиби олии хориҷӣ идома медиҳанд ва чунин тарзи таълим барои донишҷӯёну омӯзгорон бо ҳамтоёни хориҷиашон самаровар хоҳад буд.

Замон замони инкишофи технология аст. Тӯли соли ҳониши 2020 – 2021 аксар машғулиятҳои ҳамҷояро бо муассисаҳои олии касбии хориҷиашон дар шакли онлайнӣ низ гузарондем, ки хеле хотирмон буд. Дигар ҷорабинҳои фарҳангиву

Ҳадафҳои судманд

умумидонишгоҳиамон низ ба ҳамин тарз сурут мегирад. Донишгоҳи мо, ки тамоюли иқтисодӣ дорад, мекушем, ки ҳар ҷи бештар тавассути воситаҳои техникӣ таълимро ба роҳ монем, зеро он натиҷаи дилхоҳ медиҳад. Бо ин усул аз пешрафти иқтисодиёти мамлакатҳои

гардид, ки барои рушди соҳаи маориф ва илм дар кишвар ҳамаи заминаҳои зарурии меъёриву ҳуқуқӣ фароҳам оварда шудаанд. Илова бар ин, як силсила ҷораҳои ҳавасмандӣ низ таътиқ гардидаанд. Мо, аҳли маориф низ бояд дар пешравии Ватани бихиштосоямон

хориҷа ошно гардида, таълимро ба шакли усулҳои донишқадаву донишгоҳҳои ҳамкоридоштамон ташкил менамоем.

Маъмурияти донишгоҳ ба забонамӯзии устодону донишҷӯён диққати ҷиддӣ медиҳад. Омӯзиши забонҳои русиву англисӣ ҳамеша мадди назари роҳбарияти таълимгоҳ қарор дорад, зеро дарк менамоем, ки пешрафти ҳамаи соҳаҳо, бахусус, иқтисодиёти мамлакат бе донишҷӯи ин забонҳо пеш намеравад. Ҳусусан, ҳангоми муошират, таҳияи санаду ҳуҷҷатҳои ҳамкорӣ тавассути ин ду забон анҷом меёбанд ва бахусус, дар ҳамин ҳолат донишҷӯи забонҳои мавриди назар басо заруранд. Чунонки дар Паём таъкид гардид, «Тоҷикистон ҳоло бо 180 давлат робитаи дипломатӣ ва бо 130 кишвар муносибатҳои тиҷоративу иқтисодӣ дорад». Биноан, донишҷӯи азхуд кардани забонҳои русиву англисӣ аёни муддаост.

Дар Паём бори дигар хотирнишон

сахми худро гузорем. Зарур аст, ки сиёсати пешгирӣфтаи Пешвои миллатро сармашқи кори худ намуда, сидқан ба ободониву созандагӣ машғул гардем.

Дар ҳар Паём ташаббусҳои нав пешниҳод мегарданд, ки амалӣ шудани онҳо боиси рушди кишварамон мешавад. Бо мақсади рушди минбаъдаи мамлакат ва таъмин намудани раванди саноатикунони босуръати кишвар аз тарафи Президент солҳои 2022 - 2026 «Солҳои рушди саноат» эълон гардид. Фикр мекунам, ки дар қатори дигарон мо - аҳли зиёи мамлакатро зарур аст, ки дар самти фаҳмондадиҳии моҳияти равандҳои муосир миёни ҷомеа қорҳои тарғиботиро тақвият бахшем. Бо ин воқеа мо рисолати сиёсӣву фарҳангӣ ва маорифпарваронаи худро дар назди халқу Ватан содиқона иҷро менамоем.

*Ҷаъфар ҚОДИРОВ,
устоди Донишгоҳи давлатии
молия ва иқтисоди Тоҷикистон*

Ҳамқадами замон бояд буд

Мо дар замоне зиндагӣ дорем, ки ба он омилҳои зиёде, аз қабили ҷаҳонишавӣ, рушди муносибатҳои байналмилалӣ, пешрафти бесобиқаи истехсолот, авҷи мубориза бо неруҳои иртиҷоӣ, вусъатёбии технологияҳои иттилоотӣ ҳос аст. Барои ҳамқадами замон будан ва аз навгонҳои айём саривактӣ оғай дарёфтани дар қорбасти онҳо моҳир будан бояд пайваста омӯхтан ва тақмили ихтисос қард. Дар рӯзгори мо, махсусан, зарурат ба омӯзиш ва донишҷӯи технологияҳои иттилоотӣ компютерӣ хеле афзудааст ва оне, ки аз ин соҳа бархурдорӣ надорад, аз фаъолияти босамар ва фарогир барканор хоҳад монд. Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон вобаста ба ин масъалаи мубрам дар Паём ба Маҷлиси Олии (21.12.2021) чунин иброз доштанд: «Таъкид менамоям, ки мо дар ҳазорсолаи сеюм ва асри пешрафти бесобиқаи илму технологияҳо, яъне дар сатре, ки тамоми ҷанбаҳои ҳаёт тавассути саводу дониш ва илму технологияҳо идора карда мешаванд, зиндагӣ дорем». Дар иртибот ба ин вазъи воқеи Пешвои миллат дастур доданд: «Барои ҳамқадами замона будан ва рушди давлату ҷомеаро таъмин кардан омӯзиши илму дониш, ҳусусан, илмҳои

табиӣ, риёзӣ, дақиқ ва азхуд кардани касбу ҳунар роҳи ягона ва дуруст мебошад. Зеро бо бесаводӣ, ҷаҳолат ва ҳурофот ҷомеа ба ҷое намерасада». Бо дарки зарурат омӯзиши технологияҳои иттилоотӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии мамлакат чанд сол боз омӯзиши фанҳои дахлдор ба роҳ монда шудааст. Тибқи барномаи махсуси давлатӣ мактабҳо бо компютерҳо ва таҷҳизоти дигари техникӣ таъмин гардиданд ва ҳоло қариб дар тамоми таълимгоҳҳои ҷумҳурии кабинетҳои технологияи иттилоотӣ фаъолият доранд ва ба шогирдон омӯзгорони соҳибтаҳассус аз ин фан дарс меғӯянд. Хонандагони мо ба омӯзиши технологияҳои иттилоотӣ шавқу рағбати зиёд доранд ва моҳияту аҳамияти қорбурди технологияро ҳуб мефаҳманд. Аз тамоми минтақаҳои диёри азизамон хонандагон дар озмунҳои гуногун вобаста ба технологияҳои иттилоотӣ фаъолон ширкат меварзанд. Омӯзгорони дахлдорро мебошад, ки дар оғози ҳар як соли таҳсил як соати дарси худро аз фанҳои технологияи иттилоотӣ ба таъзеҳи аҳамияти ин фан дар замони муосир ва зарурати омӯзиши ҳар ҷи амиқтари он бубахшанд. Ин дарс моҳияти замонавӣ дорад ва бояд муассиру рангину самарвар бошад, шогирдонро водор созад, ки

пайваста омӯзанду дарк намоянд, ки технологияи иттилоотӣ танҳо дарёфти ҳабару дар бозихи гуногун моҳир будан нест, вазифаҳои ин фан бавусъаттару манфиатбортаранд. Технологияҳои муосир бояд, пеш аз ҳама, ба таъмини некуҳаволии мардум, рушди истехсолот, қомебӣ дар соҳаҳои гуногуни ҳаёт, мусаллаҳ гаштан ба донишҳои нав мусоидат қунанд. Дар ҷумҳурии мо ҳоло ҳадафи қорум – рушди босуръат саноат ба миён гузошта шудааст. Барои ҳар ҷи зудтар қомеб шудан дар ин самт технологияи муосир бояд нақши муассир бигузорад. Пешвои миллат дар Паёми навини худ ба Маҷлиси Олии иброз доштанд: «Дар самти рушди соҳаҳои мухталифи саноат зурут аст, ки гузариш ба технологияҳои инноватсионӣ, ҳусусан таҷҳизоти қаммасрафи барқӣ таъмин гардида, дар ин замина истехсолоти маҳсулоти рақобатнок бо истифода аз «энергияи сабз»» васеъ қорӣ карда шавад».

Ба як суҳан, дар замони мо талаботи ба технологияҳои иттилоотӣ ва зарурат ба омӯзиши васеи онҳо пайваста меафзояд.

*Музира РАҲМОНОВА,
омӯзгори технологияи иттилоотии
мактаби №9-и шаҳри Норак*

►► Дар Донишқадаи давлатии фарҳанг ва санъати Тоҷикистон ба номи М. Турсунзода қурсҳои омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ ҷараён доранд.

► ДИДГОҲ

(Охираш. Аввалиш дар шумораи гузашта)

Вазъи асафбори ҳамсоиякишвари Афғонистон, ки дар лобалои фочиаи инсонӣ қарор дорад, робитаи ногусастание бо нодонӣ, тассубзадагӣ ва хурофотӣ будани ҷомаи ин кишвар марбут аст. Дар ҳаводиси таърихӣ собит гардидааст, ки ҷомаи таассубзадаи хурофотӣ муқовимати иҷтимоиро дар баробари хатароти беруна аз байн мебарад ва иммунитети иҷтимоиву миллиро хунсо месозад, ки дар баробари ҳар гуна ҳучуми бегонагон бефарқ хоҳад буд. Ҳамин ҳолатро гурӯҳҳои манфиатҳои минтақавию байналмилалӣ дар Афғонистон истифода намуда, ҳамагӣ дар давоми чанд рӯз ҳукумати марказиро дар ин кишвар бидуни муқовимат ишғол намуданд. Чунин вазъ ва чунин кишварҳои таассубзадаву нодон ва хурофотӣ туъмаи ҳубе барои қудратҳо мешаванд.

Яке аз масоили печидас, ки дар замони кунунӣ саҳт изтироббарангез аст, дар қарни равон раво дидани хушунату нафрат дар нисбати ҳампешагони худ аст, ки он бо номи хушунат ва нафрати муқаддас ёд карда мешавад. Хушунат ва нафрати муқаддас аз он маншаъ мегирад, ки гурӯҳҳои муайян, ки бовармандиро ба ҳайси яке аз арзишҳои муҳими худ қарор додаанд, аз роҳи таҳаммулнопазирӣ ва мутлақ гардонидани боварҳои худ онҳоро ба ҳайси яке аз ҳақиқатҳои бебаҳс арзёбӣ намудаанд, ки ин боиси он гардидааст, ки хушунат ва фишору нобудиро бар алайҳи дигарандешон ҳамчун як василаи таъсиррасонӣ ва ин нафрату бадбиниро ҳамчун нафрати муқаддас ва муқарраршудаву фармудашуда арзёбӣ менамояд. Асри равон гурӯҳҳои ифротгаро талош мекунад, ки бо роҳи хушунату нафрати муқаддас аз вучуди ҳеш барои ҷаҳониён дарак бидиҳанд. Хушунате, ки имрӯз аз ҷониби гурӯҳҳои гуногуни исломгаро дар саросари кишварҳои ҷаҳон ба амал мепаиванданд. Ин навъи хушунат аз ҷониби толибон, ДИИШ, Ансуруллоҳ, Ҷайши муҳаммадӣ, ХИУ, Хизби исломи Туркистони Шарқӣ ва амсоли инҳо сурат мегирад. Чунин ба назар мерасад, ки онҳо ҷи аз назари равонӣ ва ҷи аз назари мафкуравӣ, то ҷо арзишҳои олии инсониро аз даст додаанд, ки наметавонанд

бо мардум солим муносибат намоёнд. Онҳо чунин меандешанд, ки ҳар нафаре ба дидгоҳи онҳо мувофиқу мутобик нест ва дастуроти онҳоро иҷро намесозад, он маҳкум ба мучозот ва ҷисман аз байн бурдан аст. Аз лиҳози равонӣ ин нафарон ҳангоме ки даст ба хушунат мезананд ва инсонҳоро ба нобудӣ мерасонанд, гӯё аз он як навъ лаззате бурда бошанд ва ҳешро қонеъу ризо эҳсос менамоянд. Ҳамаи ин аз он маншаъ

гурӯҳ на танҳо бо арзишҳои имрӯзӣ, балки бо таърих ва осори тамаддунии кишварҳо дар ҷанганд. Чунин ҳаводиси асафборро метавон дар Ироқу Сурия ва Афғонистон мушоҳида намуд, ки ёдгориҳои таърихӣ қадимияти ду-сеҳазорсоларо аз байн бурдаву ҳанӯз бо онҳо дар ҷанганд.

Мусаллам аст, дар асри имрӯз, ки асри илму фанноварӣ аст, ҳеҷ як халқ ва ё кишваре наметавонад бе мавҷудияти ниҳодҳои омӯзишу парвариш ва

хирфаиву фанноварии навин наметавонанд аз ин захирот ба тарзи густурда истифода намоёнд ва сатҳу сифати тағйир дода онҳоро беҳтар намоёнд, аз ҷониби дигар, як масъала бисёр равшан аст, ки дар ҳар кучое гурӯҳҳои ифротгаро рушд мекунад ва хушунати муқаддас ба як амали маъмулӣ табдил меёбад аз аввалин нафароне, ки қурбонии ин вазъ мегарданд, донишмандон, огоҳон ва кишри бедори ҷомае,

низоми омӯзишу парваришро ба меъёрҳои ҳеш роҳандозӣ намуда, афродро дар рӯҳияе тарбият менамоянд, ки танҳо як огоҳии хира ва таассубиву хурофотӣ аз дидгоҳҳои бовармандии онон дошта бошанд. Яъне илму дониш барои исломгароеъ на илму дониши муосир аст, ки инсонро ба ҷаҳони муосир созору огоҳ намоёнд, балки ҳамоно маҷмуаи афкори таассубиву хурофотиест, ки биороботҳои таассубии навро ба миён меоварад. Биороботҳое, ки ҳеҷ навъи тасаввуру огоҳӣ аз ҷаҳон, аз инсон ва аз ҷома надоранд. Онҳо илло чанд аҳқоме, ки барояшон таълим додаанд, дигар аз ҳама ҷиз беҳабаранд. Бар замми ин, ҷунон мағзшӯй шудаанд, ки на доништан меҳоянд ва на назари дигаронро қабул доранд. Низоми омӯзишу парвариши онҳо ҳамоно низоми асримиёнагӣ ва ҳатто хело ва хело қаблтар аз он аст, ки ба ҳеҷ як аз меъёрҳои ҷаҳони муосир мувофиқ нест. Ҳар қадар афроди ҷомае нодонтар бошанд, ҳамоно қадар ин ҷомае осебпазир ва пур аз мушкили аст. Он ҷо, ки афроди ҷомае наметавонанд, ниёзҳои ҳудро бароварда кунанд, мушкилоти зистӣ боз ҳам печидатар мегардад ва мардум навамдтар мешаванд. Онон дигар ба нерӯҳои инсонии худ така накарда, баръакс, рӯ ба қувваҳои мармузи осмонӣ меоваранд. Яъне ҳолати навамдӣ ҳолатест, ки дар пайи худ боз ҳам таассубу хурофотро густариш медиҳад. Тарвиҷи нодониву ноогоҳӣ ва таассубу хурофот дар пайи худ умри гурӯҳҳои ифротгароро тӯлонитар мекунад ва ба қавли мардумӣ “ ба осиебӣ онҳо об мерезад”.

Вобаста ба вазъияти дар боло ишорашуда, ҳар нафаре аз афроди кишварро, ки ҳешро дар назди ояндагон маъсул меҳисобад ва ояндаи миллат ва давлату кишвар барояш муҳим аст, новобаста аз мақоми иҷтимоӣ зарур аст, то ҷиҳати берун овардани ҷомае аз хурофазадагӣ ва раҳнамун сохтани он ба самти хирадварзиву илммеҳварӣ неру ва амалкардҳои ҳешро равона созад. Зеро:

*Роҳи миллат агар аз нури хирад равшан нест,
Бо ҷаҳолат ҳама маҳкуми фано хоҳад буд!*
Исоиддин ШАРИФЗОДА,
номзади илмҳои фалсафа,
мудир кафедраи фанҳои гуманитарии ДТТ

Роҳи миллат агар аз нури хирад равшан нест...

(Чанд андеша оид ба нодонӣ, хурофот ва таассуб, ки омили асосии боздорандаи рушди миллатҳо ва нобудии давлатҳост)

мегирад, ки гӯё ин нафарон воқеан, ба фармудай илоҳӣ ҳамаи ин амалкардҳоро анҷом медиҳанд. Бадтар аз ҳама он аст, ки инҳо чунин амалкардро, пеш аз ҳама, дар муқобили ҳамватанон ва ҳамзамонони худ анҷом медиҳанд. Имрӯз вақте ки ба вазъи Афғонистон назар меафканем, дармеёбем, ки ин кишвар то омадани Толибон низ дорони низоми исломӣ буд. Вале Толибон бо омадани худ даҳҳо қатлу хушунат, таъбири ҷинсӣ, ба хошия рондани занҳо аз умри иҷтимоӣ ва амсоли инро анҷом медиҳанд, аммо аз ҳамаи ин амалкардҳояшон гӯё ба хотири дин аст ва он як навъ тоза кардани ҷомае аз унсурҳои мусалмонӣ арзёбӣ мешавад. Инсон ҳайратзада мешавад, ки ҷаро бар алайҳи мардуми бечора ин ҳама ҷабру зулмро бо номи дину бовар раво мебинанд. Дар ҳоле, ки дину бовари ҳар нафар бояд дар ҷаҳони имрӯз ҳарими ҳусусии ӯ бошад. Имони фард кори фард аст ва онро намешавад аз роҳи зӯр ва зулму тааддӣ ба мардумон бор кард. Аз тарафи дигар ин ҳама мардум диндору боварманд буданд, фақат ҳоло ки ба бовармандӣ нарасидаанд. Мутаассифона, ин гурӯҳҳо бо амлакардҳои худ дину боварро ба як қорҷубаи таъбизу хушунат, тарс додан ва қушторгоҳ табдил додаанд. Аксар аз инҳо монетӣ асосии рушд ва андешаи кишварҳои мусалмонинанд. Ин

илму фанноварӣ рушд намоёнд ва зиндагии шоистаи табааю шаҳрвандони худашро таъмин созад. Имрӯз ҳарчанд захираҳои табииву ашъи хом ҳанӯз яке аз муҳимтарин мавод барои пешрафти саноату ҷомаи сармоядорӣ аст, вале бо он нигоҳ накарда бе набуди дониш ва илму технологияи муосир онҳо наметавонанд, барои як ҷомае корсоз ва зарурӣ бошанд.

Вобаста ба ҳамаи вазъ, аксар қудратҳои минтақавию ҷаҳонӣ аз гурӯҳҳои ифротгаро сӯиистифода менамоянд, ба хотири аз байн бурдани маорифи дунявӣ ва донишҳои муосири инсонӣ дар кишварҳои муайян аст, зеро гоҳе ки чунин ҳолат рух медиҳад, ҳарчанд ин кишварҳо дорони захираҳои муайяни ашъи хом бошанд ҳам, вале онҳо бе мавҷудияти мутахассисони

бахусус, мутахассисони хирфай мебошанд. Чун аксар аз огоҳону донишмандон наметавонанд бар он даста аз боварҳои маҳдуд ва хушунатомези ин нафарон хомӯш истанд ё худро ба он байни ин ду гурӯҳ бархурдҳои лафзиву маънавӣ ба вучуд меояд ва чун гурӯҳҳои ифротгаро ҳусусияти таҳаммулнопазирӣ надоранд, онҳо бешак, аз хушунат ва озори ҷисмӣ, таҳдид намудан, барҷаспҳои гуногун задан дар нисбати огоҳону донишмандон қор мегиранд, ки ин боис мегардад, табақаҳои огоҳи ҷомае ба шумули донишмандону мутахассисони хирфай тарки ин кишварҳо мекунад ва дар натиҷа фирори густурдаи мағзҳо ба вучуд меояд ва ҷомае аз нафарони огоҳ ҳолӣ мегарадад. Онҳо

мувофиқ бошанд. Мавсуф иброз дошт, ки яке аз омилҳои аз тарбия дур мондани хонандагон дар муҳочирати меҳнатӣ қарор доштани волидон мебошад, зеро туфайли муҳочирати меҳнатӣ сабаби ба амал омадани оилаи ноустувор, хонандагони душвортарбия ва аз таълими дур мондани наврастону ҷавонон мегардад. Қайд шуд, ки ҳарчанд 84 нафар хонандагони душвортарбия ба маҳфилҳои ҳунаромӯзии марказҳои таҳсилоти иловагӣ ҷалб шудаанд, вале ин тадбир дар мавриди пешгирии ҷинойтсодиркунии наврастону ҷавонон кифояткунанда нест.

Нуъмон РАҶАБЗОДА,
Абдусабури АБДУВАХҲОБ,
шаҳри Хучанд

► СЕМИНАР

Бо иштироки кормандони раёсати маорифи вилоят, сардорони раёсат, мудирони шӯъбаҳои маорифи шаҳру ноҳияҳо, директорони марказҳои дарёфт ва рушди истеъдодҳо, роҳбарони марказҳои таҳсилоти иловагӣ ва як қатор муассисаҳои таълими семинари машваратӣ – дастурдихии вилоятӣ баргузор гардид.

Сардори раёсати маорифи вилоят Осим Каримзода дар мавзӯи “Пешрафти маорифи миллий – ояндаи неки кишвар, саҳми аҳли маориф дар тарбияи хисси ватандӯстӣ ва пешгирии бегонапарастии хонандагон” маъруза намуда, таъкид кард, ки Паёми наватгани Сарвари давлат ҳама паҳлуҳои ҳаёти ҷомаи имрӯзаро фаро гирифта, масъулияти

Ҷомаи солим – рӯҳи солим

ҳар яки моро ҷиҳати устувор намудани пояҳои давлату давлатдории миллий ва ободу зебо гардонидани сарзамини аҷдодӣ дучанд мегардонад.

Мавсуф перомунӣ сахмирии аҳли маориф дар мавриди роҳ надодан ба таълимоти ғайрирасмӣ динӣ ва дар ин замина баланд бардоштани маърифати сиёсӣ, пешгирии ба муҳочират рӯ овардани тарбиятгарони насли ояндасоз, аз таълим берун мондани хонандагон, ҷидавирии хонандагон аз шомилшавӣ ба ҳизбу ҳаракатҳои иртиҷоӣ, сабаб ва омилҳои ба вучуд омадани оилаҳои ноустувор, душвор-

тарбия будани нобилигон, тақлид ба фарҳанги бегонапарастӣ, роҳ надодан ба ҷинойтсодиркунии хонандагон ибрази ақида намуда, бо мисолҳои мушаххас вазъи баамаломадаро таҳлил намуд. Зикр гардид, ки яке аз мушкилоти асосии ҷомаи муосир, ки тамоми ҷаҳониёро ба ташвиш овардааст, зухуроти номатлуби терроризм ва экстремизм мебошад. Таъкид карда шуд, ки дар шароити кунунӣ мо бо ҷалби аҳли ҷомае, бахусус, падару модарон бояд наслро тарбия карда, ба воя расонем, ки аз нигоҳи одоби ахлоқ, донишу заковат, худшиносиву ҷаҳонбинӣ ба талаботи ҷаҳони муосир

мувофиқ бошанд. Мавсуф иброз дошт, ки яке аз омилҳои аз тарбия дур мондани хонандагон дар муҳочирати меҳнатӣ қарор доштани волидон мебошад, зеро туфайли муҳочирати меҳнатӣ сабаби ба амал омадани оилаи ноустувор, хонандагони душвортарбия ва аз таълими дур мондани наврастону ҷавонон мегардад. Қайд шуд, ки ҳарчанд 84 нафар хонандагони душвортарбия ба маҳфилҳои ҳунаромӯзии марказҳои таҳсилоти иловагӣ ҷалб шудаанд, вале ин тадбир дар мавриди пешгирии ҷинойтсодиркунии наврастону ҷавонон кифояткунанда нест.

Дар ноҳияҳои Сангвору Лахш ва шаҳри Турсунзода ҷашни Садаро таҷлил намуданд.

Сада чашни мулуки номдор аст,

Зи Афридуну аз Чам ёдгор аст.

► ОИНИ НИЁГОН

Мувофиқи тағйири иловаҳо ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи рӯзҳои ид» аз соли 2018 ҳар сол 30 январ дар ҷумҳурӣ иди Сада таҷлил мегардад. Он ҳамчун маросими зироаткорон дар «Авасто», асарҳои Абӯрайҳони Берунӣ (973-1048), «Шоҳнома»-и безаволи Абулқосим Фирдавӣ, «Сиёсатнома»-и Низомулмулк, «Наврӯзнама»-и Умари Хайём... зикр шудааст.

Мардумшиноси машҳури рус Н.А. Кисляков навиштааст, ки идҳои Наврӯз, Тиргон, Мехргон ва Сада аз бузургтарин идҳои Эрони қадим ба шумор рафта, бо расму русуми рангин мураккаб гузаронида мешуданд. Иди Сада аз рӯи гуфтаи муҳаққиқон сад рӯз пеш аз Наврӯз чашн гирифта мешуд, ки он мутобиқи солшумории нав ба 30-31-уми январ рост меомад. Тоҷикони Ваҳе ва дигар маҳаллаҳои ин минтақа Садаро тахти номи Хут мутобиқи солшумории нав - 28 феврал чашн мегиранд ва он нишонаҳои Садаи қадимро нигоҳ доштааст.

Мувофиқи навиштаҳои мардумшинос М. Раҳимов, омодагӣ ба чашни Хут пешакӣ сар шуда, ханӯз фасли тирамоҳ соҳибхоназанҳо барои омода

Муаррифи фарҳанги ғанӣ

сохтани таоми маросимӣ ба дохили «руғанчима» (кӯза барои нигоҳдории равған) равғани зард гузошта, болояшро бо хамир рӯйпӯш карда, иловатан бо лой андова мекарданд. Кӯзахоро то фарорасии ид нигоҳ медоштанд ва дар рӯзи иди Хут ба шавҳаронашон меоданд.

Мардҳо кӯзаро ба аловхона (ҷои баргузории иду маърақаҳо ва ҷамъомади ҳаррӯзаи мардҳо, ки масъалаҳои рӯзро муҳокима мекарданд) мебарданд. Дар рӯзи фарорасии Хут ҳар хонавода то 50-100 дона чаппотӣ (нони маросимӣ ҳисобида мешуд) омода карда, онро ба аловхона равон мекард. Баъзе аз сокинони дигари деҳа ҳамроҳашон шир, ҷурғот, намак, инчунин, дегу табаку коса ва пиёлаву қошук мегирифтанд. Мардҳо дар аловхона таоми маросимии «руғанҷӯшӣ» омода карда, дар зарфҳои ширу ҷурғотдошта нон реза карда, аз болояш равғани зарди доғ мерехтанд ва якҷоя тановул мекарданд. Ҳамин гуна таомро дар аловхона се рӯз пайи ҳам

омода месохтанд.

Ба ғайр аз ин, ҳар хонадон ба қадри тавон таоми дигар низ пухта, онро ба аловхона равон мекард. Сарватмандон ғусфанд

ё буз забҳ карда, онро яклухт пухта, ба ин макон меоварданд.

Одатан чунин рӯзҳо дар аловхона хӯроки зиёд ҷамъ мешуд ва онро тақсим мекарданд. Дар тақсими таоми идона мардони калонсол иштирок мекарданд, зеро занҳо идро дар хонаҳояшон истиқбол мегирифтанд. Дар давоми се рӯзи

чашни иди Хут дар аловхонаҳо аз ҳаррӯза дида зиёдтар гулхан меафрӯхтанд. Дар гирду атрофи он барои ҷӯшонидани ҷой ҷойҷӯшҳои калони мисин ва

ба иди Сада монанд аст.

Сурудҳои ба чашни Хут бахшида, ки иди зироаткорон аст, одамонро аз наздикшавии фасли баҳор ва айёми омода намудани асбоби деҳқонӣ ба киштукор огоҳ менамоянд. Вале баъзан дар моҳи феврал, хусусан дар охири Хут деҳқонро сардиҳои зиёди ғайриҷашмдошт интизор аст. Бо мақсади он ки табиат ба холи деҳқон раҳм кунад ва сардиҳо тезтар ба анҷом расанд, мардум боз дар аловхона ҷамъ шуда, дуои хайр хонда, ҷорвоеро забҳ мекарданд. Дар равғане, ки ханӯз фасли тирамоҳ дар «руғанчима» гузошта, барои Хут нигоҳ медоштанд, таоми ширрӯған омода карда, онро бо чаппотӣ истеъмол мекарданд.

Аз ин ҳама маълум мешавад, ки Сада иди тоисломӣ аст, зеро дар он давра ҷорабиниву иду чашнҳо дар аловхона бо пухтани нонамӯдҳои гуногуни таомҳо, сурудхониву рақсу бозӣ ва ҳазлу шӯхҳо баргузор мешуд. Сада иди қадимаи тоҷикон ва муаррифи шоистаи фарҳанги ғании халқи тоҷик мебошад.

Сафар ЭРКАЕВ,
дотсенти кафедраи таърихи
Ватан ва археологияи ДДҲ
ба номи академик Б. Ғафуров

Чашне ҳамбаста бо омили нек

Мероси фарҳангии маънавии халқи тоҷик хеле пурмуҳтавои рангин ва ҷолибу ибратбахш аст. Аз ниёгони хирадпарвару хушгуҳарамон дар қатори онун аънанаву маросимҳо як силсила чашнҳои фарогир ба мо мерос мондаанд, ки ҳамбастагӣ ба санаҳои таърихӣ, рӯйдодҳои хотирмон ва гардишҳои табиат доранд.

Вобаста ба ин аз чашнҳои Наврӯзу Мехргон ва Тиргон метавон ёдовар шуд. Чашни Сада низ дар шумори ин чашнҳо хеле шуҳратдор аст ва таърихи дерин дорад. Оид ба ин чашн, мундариҷа, пайдоиш ва таркиби он назариёти гуногун вучуд доранд ва таҳқиқоти зиёде ба миён омадаанд. Аксари муҳаққиқон Садаро чашни замони ориёӣ мепиндоранд.

Гуруҳе аз олимони бар он назаранд, ки Сада боз ҳам таърихи тӯлонитар дорад ва ба замони то ориёӣ рафт мегирад. Дар устураҳои омада, ки пайдоиши Сада бо рӯшноӣ ва оташ вобастагӣ дорад ва далели он аст, ки гузаштагонӣ мо, аз ҷумла, ориёӣ маънавияти густурда ва ҷаҳонбинӣ васеъ доштаанд ба ҳар васила амниятро шодмонӣ ва тамаддунро қониқдорӣ мекардаанд. Маълум, ки маҳз ба василаи рӯшноӣ – зодаи Хуршед тамоми мавҷудоти олам имконии зистан ва фаъолият қардан доранд. Ба ин мазмун Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар асари худ ба номи «Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ» чунин овардаанд: «Дар миёни қувваҳои сершумори бадӣ дар дашту ҷангалҳои Осиёи Марказӣ, ки ҷони инсонро дар азоб ва ба таҳлука меандоخت, баҳусус, хушкӣ ва торикӣ бисёр зиёновар буданд. Онҳо дарёфта буданд, ки бар

зидди неруҳои номбаршуда бадӣ озар ё оташ ва раъду барқ муассир буданд. Бар зидди торикӣ бошад, Хуршед чун усури тавоно муқаддас доништа мешуд. Нисбати ҳамин аст, ки Хуршед дар миёни наҷоду қавмҳои зиёди олами

бостон ситонӣ ва парастии шудааст. Ҳамин хусусияти умдаро мардумони аҳди бостон эътироф намуда, аз гармию рӯшноии Хуршед баҳра мебарданд ва ба он ниёиш карда, муқаддаси мединистанд. Ин ҳолат тадриҷан боиси пайдоиши чашни Сада гардидааст. Дар умқи муҳтавои чашни Сада муборизаи рӯшанӣ бо торикӣ қарор дорад, ки дар ин зиддият қувваи неки – рӯшноӣ ҳамеша ғалаба мекашад. Тантанаҳои чашни Сада барои муборизаҳои пирӯзмандона ба рӯшноӣ мадад ба илҳом мебахшанд.

Ба далели сарчашмаҳои бостонӣ, чашнгирии Сада ба рӯзҳои 30-31 январи солшумории мелодӣ рост меояд. Аз рӯи тақвими халқӣ баъди поён ёфтани сардтарин рӯзҳои зимистон (охири январ) дар табиат тағйирот ба вучуд меояд ва ончунон ки аллома Абӯрайҳони Берунӣ

мегӯяд, «Офтоб аз хонааш мебарояд». Сада дар ашъори шоирон зиёд васф шудааст ва аз ҷумла, чун қосиди Наврӯз ташреҳ меёбад. Чунончи, Манучехрӣ, шоири бурузргии адабиёти классикии тоҷик, мегӯяд:

*Омад сайиди аҳрор, шаби чашни Сада,
Шаби чашни Садаро ҳурмати бисёр*

*бувад.
Оташе бояд чунон, ки фурӯзад
Беиштар аз доираи ғамбади даввор*

*бувад...
Фирдавсии бузургвор дар «Шоҳнома»и безаволаш Садаро ёдгор аз Хушанг медонад:*

*Зи Хушанг монд ин Сада ёдгор,
Басе бод чун ӯ дигар шаҳриёр.*

Дар даврони соҳибистиклолии Тоҷикистон чашни Сада шукӯху шаҳомати тоза пайдо кард, эҳе шуд ва дар сатҳи баланду ҳамбаста бо ифтихори миллий таҷлил мешавад.

Таманно ШОБУДДИНОВА,
омӯзгори мактаби №98-и ноҳияи Сино

Абулқосим ФИРДАВСӢ

Бунёди Сада

*Яке рӯз шоҳи ҷаҳон сӯи қӯҳ
Гузар кард бо чанд кас ҳамгӯрӯҳ.*

*Падид омад аз дур чизи дароз,
Сияҳрангу тиратану тезтоз.*

*Ду чашм аз бари сар чу ду чашми хун,
Зи дуди даҳонаш ҷаҳон тирагун.*

*Ниғаҳ кард Хушанг боҳушу нанг,
Гирифташ яке сангу шуд пешчанг*

*Ба зӯри қайӣ биёзид даст,
Ҷаҳонсӯз мор аз ҷаҳонҷӯ бичаст.*

*Баромад ба санги гарон санги хурд,
Ҳам ону ҳам ин санг бишкаст хурд.*

*Фурӯге падид омад аз ҳар ду санг,
Дили санг гашт аз фурӯге озаранг.*

*Нашуд мор қушта, валекин зи роз
Падид омад оташ аз он санг боз.*

*Ҳар он кас, ки бар санг оҳан задӣ,
Аз ӯ равшанӣ падид омадӣ.*

*Ҷаҳондор пеши ҷаҳонфарин,
Ниёиш ҳаме карду хонд офарин.*

*Ки ўро фурӯге чунин ҳада дод,
Ҳамин оташ он гоҳ қибла ниҳод.*

*Бигуфто: «Фурӯгест ин эзодӣ,
Парастид бояд, агар бихрадӣ».*

*Шаб омад, барафрӯхт оташ чу қӯҳ,
Ҳамон шоҳ дар гирди ӯ бо гурӯҳ.*

*Яке чашн кард он шабу бода х (в) ард,
Сада номи он чашни фарҳунда кард.*

*Зи Хушанг монд ин Сада ёдгор,
Басе бод чун ӯ дигар шаҳриёр.*

*К-аз обод қардан ҷаҳон шод кард,
Ҷаҳоне ба неки аз ӯ ёд кард.*

Дар панҷ соли оянда 1 миллион нафар шаҳрвандони Тоҷикистон соҳибқасб мегарданд.

► НУҚТАИ НАЗАР

Қадри зар заргар бидонад

Яке аз сарварони муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии ноҳияе, ки дер вақт бо банда риштаи дӯстию ошноӣ дошт ва умри азизи хешро сарфи таълиму тарбия намулдааст, дар суҳбат бо мо гуфт, ки чанде қабл ба нафақа баромадааст. Бояд хотиррасон кард, ки собиқ директор зиёда аз 45 сол аз пайи пешаи омӯзгорӣ зиндагии шоистаю босаодат умр ба сар мебурд.

Аз ин миён 10 сол ҳамаҷун сарвари мактаб фаъолияти ибратомӯзу густурдае дошт, ки самарайи он иштироки ҳамасолаи шогирдонии таълимгоҳаш дар олимпиадаҳои ҷаҳонии сатҳи ҷумҳуриявӣ байналмилалӣ мебошад, ки ба гунаи ҳатмӣ бо гирифтани ҷойҳои аввал ва медалҳо меанҷомид. Мактаб, воқеан, дар замони раҳбарии ӯ соҳиби шухрату нуфуз гардида, таърифу ситониш аз даҳон ба даҳон мегузашт ва ин ҳама дастовардҳои зиёди толибилмони он таълимгоҳро ҳамаҷун муассисаи намунавӣ ва овозадор дар каламрави ноҳия муаррифӣ мекард. Ҳамасола хатмкунандагони мактаб, ба таъкиди собиқ директор, тавасути Маркази миллии тести назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо супоридани имтиҳонҳо ба донишгоҳу донишқада ва коллеҷҳо, ҳамзамон, мактабҳои олии бонуфузи кишварҳои хориҷӣ дохил мешуданд. Дар хусуси ширкати хонандагони таълимгоҳ дар дигар озмуну чорабиниҳои минтақавӣ ҷумҳуриявӣ, билхоса, озмунҳои «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» ва гирандагони шаходатномаи аъло бо медалҳои тиллову нукра ва биринҷӣ метавон соатҳои дароз ҳарф зад. Аммо...

Аммо ҳосили он ҳама бедорхобию тақудав ва заҳматҳои собиқ директор чӣ шуд? Ба як сухан, ҳеч (сифр). Чаро? Зеро рӯзе мудирӣ шӯъбайи маорифи ноҳия ҳамроҳи номзади нав ба вазифаи директорӣ ба мактаб ҳозир шуда, дар ҳузурӣ ҳайати омӯзгорону устодони таълимгоҳ ҷамъомади кӯтоҳе баргузор намуда, орому бесадо баромада, ба мошинаш нишасту рафт. Дигар на харфеву на сипосу миннатдорие ба директори қаблӣ! Ҳамсуҳбатам иброз дошт, ки омӯзгоронро аҷаб омад аз рафтори мудирӣ шӯъбайи маориф, ки дар ҳаққи директори собиқ суханони таҳсиномез ба забон наовард, чӣ расад ба баргузори тантанаю бо тухфаи хотиравӣ

сазовор гардонидани ӯ. Муассисаи ҷаҳонӣ, чунин носипосӣ ба директорону ҷонишинони онҳо дар бахши аъзамӣ шаҳру ноҳияҳои кишвар ба мушоҳида мерасад, ки боиси нигаронии

чиддист. Инак, сарвари собиқи як таълимгоҳи шухратёр рӯҳафтаю дилшикаста чун узлатнишини замони қадим дар ҳонааш сар ба ҷайби муруқибат кашада, дигар ба мактаб ҳозир намешавад. Ба ин ҳол магар метавон муросо кард? Ҳаргиз! Ҳол он ки сарвари соҳибтаҷриба, омӯзгори соҳибқадру донишманд акнун ба синни 63 қадам ниҳода, метавонад солҳои зиёде донишу таҷрибаи худро ба омӯзгорони ҷавон биёмузонад.

Масъалаи дигари ташвишвар, ба таври зарурӣ кадрдонии ҳавасманд нагардонидани омӯзгорони соҳиблаёқату заҳматкаш ва ҷӯяндаю кӯшо аз ҷониби иддае аз директорони муассисаҳои таълимӣ ба шумор меравад. Солиёни зиёд мушоҳида кардаему шикваю шикоятӣ бевоқифаи омӯзгорони варзидаро дар он хусус шундаем, ки хидматҳои тӯлонии онҳо (аз 30 то 50-солашон) бо ифтихорномаю сипоснома ва бо нишони «Аълочии маориф ва илми Тоҷикистон» кадрдонӣ нагардидааст. Пурсида мешавад, ки чаро сарварони таълимгоҳҳо дар иҷрои вазифаи пурмасъулияти роҳбарии худ ба саҳлангарии бепарвой роҳ

медиханд? Магар арҷгузори ба фаъолияти ибратбахши омӯзгорони сарсупурдаю пешқадам амали мушқилу мураккаб аст? Маҳз чунин муносибати фориғболоную яктарафаи раҳбарони мактабҳо нисбат ба омӯзгорони заҳматкаш эшонро дилсарду навмед намуда, барои минбаъд ин омӯзгорон таҷриба дониши худро ба гунаи зарурӣ ба мутахассисони ҷавон намеомӯзонанд, дарсхояшонро навъе гузаронида, ба сарнавишти хеш тан

медиханд.

Дар ин радиф чанд сухан дар бораи робитаи мақомоти маҳаллӣ (ҷамоатҳои шаҳраку деҳот ва руоси шаҳру ноҳияҳо) бо муассисаҳои таълимӣ иброз доштаним. Бисёр дидаему шундаем, ки қисми зиёди раисони шаҳраку ҷамоат ва раҳбарони шаҳру навоҳӣ ба таълимгоҳҳои каламрави шаҳраку ҷамоат ва шаҳру навоҳии тобеи худ бо амри дилу вичдон ташриф оварда, аз наздик бо омӯзгорон вохӯрӣ ва суҳбат анҷом намедиханд. Барои иҷрои ин амал ҳеч гуна тантаная ҳамаҷун зарурат надорад. Ба мактаб омада, атрофи як пиёла ҷойи суҳбати хоксоронае бо муаллимони метавон анҷом дод. Магар дар баробари воқифи гардидаи аз масоили ҳалталабу мушқилоти ину он таълимгоҳ, аз вазъи зисту зиндагии омӯзгорон оғайӣ пайдо кардан ягон вазнинӣ дорад? Не, албатт! Танҳо барои ин азму саъй кардан мебоҷаду ҳалос. Охир, рисолати вазифадорӣ намоёндагони мақомоти иҷроияи маҳаллию давлатӣ аввалқадам маҳз аз рӯ овардан ба мактабу маориф иборат аст Ҳамин тавр не!.

Шодӣ РАҶАБЗОД,
«Омӯзгор»

► НИГАРОНИ

Муассисаи таҳсилоти иловагии шаҳри Кӯлоб барои гузаронидани машғулиятҳои дар маҳфилҳои шароити хуби таълимиро муҳайё намудааст. Муассисаи мазкур дорои 6 кабинетҳои фанӣ ва як кабинети компютери мучаххаз бо 51 адад

қайд кард, ки камбудии ҷиддӣ дар кори созмонҳои хонандагон нарасидани атрибутҳо ва мавҷуд набудани утокҳои қорӣ мебошад. Барои харидани таҷҳизоти маблағи муайяне зарур аст, ки муассисаи таҳсилоти иловагии шаҳр қудрати харидорӣ қардани

Ҷомаи бомаслиҳат кӯтоҳ наояд

компютери пайваст ба шабакаи ИНТЕРНЕТ мебошад. Дар муассисаи 37 маҳфили гуногун бо фарогирии 1220 нафар хонанда аз муассисаҳои таълимӣ шаҳр фаъолият намуда, бахри азхуд намудани донишҳои иловагӣ ва омӯختани касбу пешаҳои гуногун сайёи кӯшиш мекунанд. Дар бораи фаъолияти муассисаи таҳсилоти иловагии шаҳр директори он Курбоналӣ Файзов чунин иброз дошт:

- Имрӯз дар муассисаи маҳфилҳои рассомӣ, дӯзандагӣ, таомҳои миллий, табибони навраас, дастони моҳир, техникаҳои

ин асбобу таҷҳизотро надорад. Айнӣ ҳол бо дастгирии раёсати маорифи шаҳр дар ин самт пешравии назаррас дида шавад ҳам, фаъолияти созмонҳои хонандагон дар муассисаҳои таълимӣ қонеъкунанда намебошад. Имрӯз фаъолияти созмонҳои хонандагӣ дар муассисаҳои таълимӣ деҳот ба талаботи рӯз ҷавобгӯ набуда, омӯзиш ва навагониро талаб мекунанд. Мутаассифона, зуд-зуд ивазшавии роҳбарони созмонҳои хонандагон дар муассисаҳои таълимӣ ба мушоҳида мерасад, ки ин боиси коста шудани фаъолияти созмонҳои хонандагон ме-

ҷавон ва ғайра фаёл ҳастанд. Аксарияти хонандагони муассисаҳои таълимӣ шаҳр узви маҳфилҳои гуногун мебошанд. Аъзои маҳфилҳои муассиса дар чорабиниҳои шаҳрӣ, вилоятӣ ва ҷумҳуриявӣ ширкати фаёлона намуда, соҳиби ҷойҳои ифтихорӣ мегарданд.

Яке аз паҳлуҳои фаъолияти муассисаи таҳсилоти иловагии шаҳр, беҳтару самараноктар ба роҳ мондани кори созмонҳои хонандагон дар муассисаҳои таълимӣ мебошад. Бо мақсади баланд бардоштани сатҳи дониш ва малакаи қорӣ роҳбарони созмонҳои хонандагон, мудирони шӯъба бо мушовирони муассиса мунтазам ба муассисаҳои таълимӣ рафта, бо мутасаддиҳои созмонҳои хонандагон дастури семинарҳои омӯзишӣ ташкил намуда, онҳоро бо адабиёти методӣ таъмин мекунанд. Бояд

гардад. Аз тарафи дигар, директорони муассисаҳои таълимӣ ба роҳбарии созмони хонандагон, шахсони тасодуфиро қабул мекунанд, ки аз уҳдаи вазифа баромада наметавонанд. Боиси нигаронист, ки директорони таълимгоҳ ҳангоми интихоби роҳбари созмони хонандагон тавсияи директори МТИ-и шаҳро намегиранд. Бояд қайд кард, ки 80%-и созмонҳои хонандагон дар муассисаҳои таълимӣ деҳот бо утокҳои қорӣ ва атрибутҳо (парчам, нақора, шайпур, вимпелу қулоқҳо ва ғайраҳо) таъмин нестанд. Ҷамъомадҳои тантанавӣ, ки бахшида ба рӯзи тавлиди созмонҳо ва ҷашнҳои таърихӣ дар муассисаҳои таълимӣ доир мегарданд, якрағу қолаби гузаронида мешаванд.

Шариф АБДУЛҲАМИД,
«Омӯзгор»

► АРҶУЗОРӢ

Аз Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон дар даври ҷамъбасти озмуни ҷумҳуриявӣ «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» 54 нафар довталаб ширкат варзида, 7 нафар сазовори ҷойҳои дуюму сеюм ва 5 нафари дигар ҷойҳои ифтихориро соҳиб гаштанд.

Фарида Пайшанбиева, хонандаи синфи 8-и муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии № 21-и ноҳияи Рӯшон, дар номинатсияи адабиёти кӯдакону навраасон ва осори шиғоҳӣ ва Фарида Мамадназарова, омӯзгори литсейи Оғохон, дар номинатсияи адабиёти ҷаҳон, Шохзодабегим Шукрихудоева, омӯзгори литсейи Оғохон,

Қадрдонии ғолибон ва устодон

дар номинатсияи адабиёти муосир ва Асрор Карамалишоев, истикоматкунандаи ноҳияи Роштқалъа сазовори ҷойи дуюм гардиданд. Дар номинатсияи адабиёти классикӣ Ориёнури Султоншо, хонандаи синфи 11-и муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №29-и ноҳияи Рӯшон дар номинатсияи адабиёти ҷаҳон, Сарвиноз Файзуллобекова, хонандаи синфи 11-и литсейи Оғохон ва Аслидин Мирзошоев, донишҷӯи курси 4-и Донишгоҳи давлатии

Хоруг сазовори ҷойи сеюм гардиданд.

Ғолибони ҷойҳои якуми дуюм ва сеюм бо маблағи муайян, диплом ва тухфаҳои хотиравӣ сарфароз шуданд.

Омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, ки шогирдонашон дар озмун сазовори ҷойҳои ифтихорӣ гардиданд, ба маблағи 10 ҳазор сомонӣ ва волидоне, ки фарзандонашон соҳиби ҷойҳои намоён шуданд, бо нишони «Маърифатпарвар» ва Ифтихорномаи Китобхонаи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон сарфароз гардониданд шуданд.

Ҷ. ҚОЗИБЕКОВ,
«Омӯзгор»

Дар шаҳри Левакант занону духтарон ба курсҳои кӯтоҳмуддати касбомӯзӣ ҷалб шуданд.

► ИҚТИСОДИЁТ

Асосҳои назарияи иқтисодро бояд донист

Илми назарияи иқтисод ҳаёти муътадили ҷомеаи ба-шариро меомӯзад ва дар ташаккули ҷомеаи инсонӣ яке аз рукнуҳои арзишҳои умумибашарӣ буда, ба ҷаҳонбинии шахсият таъсири амиқ мерасонад ва қобилияти дарккунии ўро боло мебарад. Дар робита ба ин чунин савол ба миён меояд:

Чаро донишҷӯе, ки дар қарни XXI зиндагиро фаъолият дорад, бояд асосҳои илми назарияи иқтисодро биомӯзад?

Имрӯз ба касе исботи зарурати омӯзиши донишҳои иқтисодӣ нест. Шахсро тасаввур наметавон кард, ки ба масоили иқтисодӣ дар зиндагиаш ҳар рӯзу ҳар соат дучор наояд. Шахс ҳар қадаре пешгари бештар бо мафҳумҳои иқтисодӣ ва истилоҳоти иқтисодӣ, қонуниятҳои илми иқтисод шиносӣ пайдо кунад, ҳамон қадар бехтару пухтарар фаъолиятро имрӯзу фардо ба роҳ мемонад ва ба ҷомеа манфиатрасон мешавад.

Манфиати аввали омӯзиши назарияи иқтисод аз он иборат аст, ки ин назария бо масоили сару қор дорад, ки ҳамаи моро фаро мегирад. Ба ғайр аз масъалаҳои шахсии оилавӣ назарияи иқтисод масоили дорои хусусияти сиёсиро низ фаро мегирад, ки ҳаллу фасли онҳо ҳар як фарди ҷомеаро бетараф наметавонад.

Барои донишҷӯени бахшҳои гуногуни илми имрӯза ва умуман ҷавонон,

ки ояндаи Тоҷикистони соҳибистиклоранд, дар дониш-стани илми назарияи иқтисод камаш се омил пешбарандаро хотирнишон мекунем.

Якум, омӯзиши назарияи иқтисод ба онҳо имкони дарки ҳақиқати (айнии) муҳите, ки онҳоро иҳота кардан аст, муҳайё мекунад. Назарияи иқтисод масоили зиёди ҷолиби таваҷҷуҳи ҷавононро барои ҳал кардан ба миён мегузорад, зеро чунин масоил дар ҳаёти фаъолияти онҳо ногузир дучор меоянд ва ба онҳо ҷавоб пайдо кардан маънои аз назарияи иқтисод вокиф будани онҳоро дорад.

Дувум, агар донишҷӯен захираи дониши андӯхташонро аз илми иқтисод ғанӣ гардонанд, худро дар зиндагӣ чун субъект шахсияти боҳабар ва варзида дар бахши муносибатҳои бозорӣ эҳсос менамоянд, зеро дар фаъолияти онҳо зарур меояд, ки масъалаҳои зиёди бахши хоҷагӣ ва хоҷагидориро ҳаллу фасл намоянд. Донишгари назарияи иқтисод ба донишҷӯени аълоҳон аснодери дастрас мекунад, ки пешрафти онҳоро ба қулҳои мақсуд осон мекунад ва метезонад.

Сеюм, дониши асосҳои назарияи иқтисод ба мутахассисони оянда имкон пайдо мекунад, ки ҳадди тавони худро дар сиёсати иқтисодӣ муайян намоянд. Ҳамчун шахрванди кишвар ҷавонон дар ташаккули сиёсати тақсими манбаъҳои ҷамъиятӣ иштирок мекунад. Дар мавриди зарурӣ дар интиҳоби номзаде, ки дар маъракаи интиҳоботӣ аз тарафи ширкат иштирок мекунад, ҷавонон вазъияти иқтисодии кишвар ва барномаи иқтисодии довталабро таҳия ва таҳлил мекунад.

Дониши асосҳо ва принсипҳои илми иқтисод дар мавридҳои мухталифи ҳаёт ба ҳамаи кишварҳои ҷомеа кумак мерасонад. Ва дар қучоқе, ки дар оянда қору фаъолият кунанд (дар телевизион, дар курсии роҳбари қорхона, ширкати саҳомӣ ва ғайраҳо) дар вазифаи аввалдараҷаи киш-

вар), ҷавонон аз устодон сипос мекунад, ки онҳоро ба омӯختани назарияи иқтисод ва моҳияти он дар баланд бурдани масъулияти ватандорӣ хидоят намудаанд.

Назарияи иқтисод, ки қаблан бо номи “иқтисоди сиёсӣ” маълум ва машҳур буд, имрӯз ҳам дар донишгоҳҳои машҳури ҷаҳон бо ин ном амал мекунад ва илмест, ки маҷмӯи муносибатҳои иқтисодиро дар ҷомеа, дар байни одамон, дар раванди истеҳсолот, тақсимот, муомилот ва истеъмолати маҳсулоти меҳнат, ки дар давраи муайяни тараққиёти ҷамъият ба вуҷуд меоянд, меомӯзад.

Назарияи иқтисод дар ҳар давраи замони вобаста ба воқеият қонунҳои меомӯзад, ки

мувофиқи онҳо ҷамъияти роҳҳои идора кардани манбаъҳои (ресурсҳо) нисбат ба талабот маҳдудро идора карда тавонад.

Якум, назарияи иқтисод бо масоили баҳсноке (проблемаҳои) қор дорад, ки касро бидуни истисно бетараф наметавонад.

Дувум, мазмуни назари-

и иқтисодӣ қулҳои масоили ҷанбаҳои иқтисодидоштаро фаро мегирад. **Сеюм,** назарияи иқтисод ба мушкилот (проблема)-ҳои муҳимтарине, ки дар назди ҷомеа ва миллат қарор доранд, ҷавобгӯӣ мебошад. **Чорум,** назарияи иқтисод бо ҳаёти инсонҳо сару қор дорад, ҳаёти инсоният бошад, ниҳоят мураккаб буда, бо мафҳумҳои соддаю ҷавобҳои нопурра маҳдуд шуда наметавонад. Пас назарияи иқтисод чӣ маъноеро ифодагари аст?

- Назарияи иқтисод илмест дар бораи намудҳои фаъолият дар робита бо муомилоти байни одамон ва гурӯҳҳо; - Назарияи иқтисод

илмест дар бораи аз тарафи одамон истифода намудани манбаъҳои истеҳсолкунандаи қамефт ё маҳдуд (замин, меҳнат), молҳои табиноти истеҳсолӣ (воситаҳои истеҳсолот);

- Назарияи иқтисод илмест дар бораи фаъолияти қорию зиндагии ҳаррӯзаи одамон, дарёфти воситаҳои зиндагӣ ва истифодаи судманди онҳо;

- Назарияи иқтисод илмест дар бораи он қӣ чӣ тавр баъарият аз уҳдаи вазифаҳои ҳеш доир ба истеҳсолоту истеъмолат баромада метавонад;

- Назарияи иқтисод илмест дар бораи сарват (боиғарӣ).

Аз гуфтаҳои боло чунин ҳуло-саи мухтасар баровардан мумкин аст: иқтисод илмест дар бораи он қӣ қадоме аз манбаъҳои қамефти истеҳсолкунандаи одамон ва ҷамъият дар тӯли вақт замони барои истеҳсоли намудҳои гуногуни мол интиҳоб мекунад ва тақсими онҳоро ба мақсади истеъмоли ҳаррӯза ё тақсим байни афрод ва гурӯҳи одамон ва ё афроди алоҳидаи ҷомеа муайян месозанд.

Назарияи иқтисод ё иқтисоди сиёсӣ бо дигар илмҳои иҷтимоӣ – сотсиология, сиёсатшиносӣ, равоншиносӣ, психология ва антропология робитаи зич дорад. Назарияи иқтисод бо илми таърих низ ҳеле наздик аст. Дар қатори мазмунҳои илми ҳеле зиёд мақоми илми омор (статистика) маҳсус аст.

Ба тариқи ҳулоса метавон гуфт, ки иқтисод ҳастии инсониятро муайян менамояд ва биохира, ҳастии ҷамъиятро барои ҳар як давраи замони поягузор мебошад.

Фирӯз НАСРИДДИНОВ,
муолири кафедраи
назарияи иқтисодии ДДМИТ

► «ОБ БАРОИ РУШДИ УСТУВОР»

Об яке аз манбаҳои асосии рӯзгори инсон буда, бе он мавҷудияти ҳаёт дар рӯи замин ғайриимкон аст.

71%-и масоҳати қураи заминро об ишғол кардааст. Бо вуҷуди ин, инсоният солҳои охир аз нарасидани оби тоза ба мушкилиҳои зиёде рӯ ба рӯ гардидааст. Ва ҳоло масъалаи таъмин намудани аҳолии қураи замин бо оби тоза ба яке аз проблемаҳои глобалии ҷаҳонӣ табдил ёфтааст.

Инсон бе об зиндагӣ карда наметавонад. Қисмати зиёди вазни бадани инсон аз об иборат аст. Инсон дар тамоми лаҳзаҳои ҳаёташ аз об истифода мебарад. Об одамро аз ифлосию нопоқӣ, аз бемориву дардҳо эмин нигоҳ медорад. Намии замин аз об аст, ки бе он ягон растанӣ ва гулу гиёҳ намерӯяд.

Мо, тоҷикистониён, аз сероб будани сарзаминиамон бояд ҳамеша бифаҳрем, зеро захираҳои оби Тоҷикистон ба 98,6 км³ баробар буда, аз рӯи таъминот бо обҳои рӯизаминӣ дар ҳудуди Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, баъди Россия ва Гурҷистон дар ҷои 3-юм аст. Баландҳои мутлақ ва релефи қӯҳи боиси тараккии шабакаи зичии дарёҳо гардидаанд. Дар ҷумҳури 947 дарёи беш аз 10 км дарозӣ дошта ба ҳисоб гирифта шудааст ва дарозии умумии онҳо 28500 км аст.

Майдони обҷамъкунии дарёи Ому 226800 км², Панҷ - 114000, Вахш - 39100,

Кофарниҳон - 11600, Зарафшон - 12300 км²-ро ташкил медиҳад. Дар Тоҷикистон қариб 1300 қӯл ба ҳисоб гирифта шудааст, ки майдони умумии онҳо 705 км² буда, аз инҳо ба ҳиссаи қӯлҳои аз 1 км² кам май-

дони об дошта 97,5% рӯст меояд.

Ҳаҷми умумии оби қӯлҳо тақрибан 46,5 км³, захираҳои обҳои ширин - қамтар аз 20 км³-ро ташкил додааст (қӯли Сарез - 16 км³, Яшилқӯл - 0,45, Искандарқӯл - 0,24, Турумбойқӯл - 0,13 км³).

Дар Тоҷикистон зиёда аз 8492 пирах ба қайд гирифта шудааст. Майдони умумии онҳо 8476,2 км² (6% қаламрав) аст. Пирахҳо ба ҳисоби миёна 10-20%-и ғизои дарёҳоро таъмин менамоянд. Захираҳои обҳои зерзаминии Тоҷикистон дар 46

кон муайян карда шудаасту захираҳои дурнамои истифодашавандашон ба 5,4 км³/сол баробар аст.

Мувофиқи маълумоти оморӣ, ҳар сол дар ҷаҳон аз истеъмоли оби нопок беш аз панҷ миллион нафар одам, қӣ аксари онҳо қӯдақонанд, талаф ёфта, зиёда аз се миллион одам ба беморихи гуногун гирифта мешаванд. Дар кишвари мо низ, қӣ дар миқёси ҷаҳонӣ бо захираҳои фаровони оби қӣ ошомиданӣ маъруф аст, ин нишондиҳандаҳо боиси ташвиши қиддианд ва ҳоло ҳам масъалаҳои ҳалношудаи таъминоти аҳоли бо оби ба дараҷаи лозима қӣ ошомиданӣ боқӣ мондааст.

Захираҳои оби тозае, қӣ дар пирахҳо ва қӯлҳои кишвар маҳфузанд, ба зиёда аз 800 миллиард қилометри қӯби мерасад. Тақрибан 64 миллиард метри қӯби оби дарёҳои минтақа, қӣ 56 қӯзи захираҳои оби Осиёи Миёнаро ташкил медиҳанд, аз Тоҷикистон сарчашма мегиранд. Аз обҳои дарёҳои кишвар танҳо 15 қӯиз дар дохили кишвар ва боқимонда қӯрра аз қониби кишварҳои қӯноб ва асосан барои обёрии заминҳо истифода мешавад.

Қоло Тоҷикистон қӣ аз пешсафон дар истифодаи оқилона ва идораи муштара-

қи захираҳои об дар сатҳи ҷаҳонӣ мебошад. Ташаббусҳои саршумори кишвар дар сатҳи минтақавӣ тасдиқи гуфтаҳои болост.

Зимни суҳанронии худ дар қаласаи 54-уми Маҷмаи умумии СММ 1 октябри соли 1999 Президенти Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон пешниҳод намуданд, то соли 2003 Соли байналмилалии оби тоза эълон карда шавад. Ин пешниҳод қазируфта шуд.

Эълони Даҳсолаи байналмилалии амалиёт «Об барои ҳаёт» (солҳои 2005-2015) низ ташаббуси Тоҷикистон буд.

Ҳамчунин, маҳз бо ибтиқори Тоҷикистон ва дастгирии СММ қоло дар саросари ҷаҳон «Даҳсолаи байналмилалии амал “Об барои рушди устувор”», солҳои 2018-2028» қараён дорад.

Мо, тоҷиқон, қазинадори неъматии бузург - об ҳастем ва бояд ба қадри ин неъмат бирасем, онро қок дорему эҳтиёт намоем.

*Об асту ҳаёт қойдор аст,
Об асту қамину қиштукор аст.*

*Маҳсули ҳама ҷаҳони ҳастӣ
Аз ҳастии об қайзбор аст.*

С. БАДАЛОВА,
омӯзгори биологияи МТМУ №53-и
ноҳияи Исқомли Қомонӣ

► ТАВЗЕҲ

Географияи иқтисодии Тоҷикистон бо асосҳои демографияи фанни иқтисодиёти ҷамъиятӣ буда, ба омӯзиш, тадқиқ ва дар амал татбиқ намудани шартҳои ҷойгиркунонии истеҳсолот, азхудкунии донишҳои назариявӣ, амалӣ ва зеҳнӣ доир ба вазъияти иқтисодӣ – иҷтимоӣ ва демографияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, робитаҳои иқтисодии бурунмарзии Тоҷикистон, тамоми мушкилоту масъалаҳои таълимию тарбиявӣ ва илмиро вобаста ба самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии мамлакат инъикос ва тарғиб менамояд.

Вобаста ба омӯзиши фанни мазкур дар судманди таълимӣ аз ҷониби олимони соҳа нашр гардидаанд. Китобҳои дарсии Х. Муҳаббатов, Р. Диловаров, Ш. Ақобиров - “Географияи иқтисодии Тоҷикистон ва асосҳои демографияи он”, М. Кабутов “Географияи иқтисодӣ ва иҷтимоии Тоҷикистон”, У. Шаропов 3. Азаматова “Географияи иқтисодии Тоҷикистон ва асосҳои демографияи он”, Ғ. Хочаев, М. Амонатова “Географияи иқтисодии Тоҷикистон ва асосҳои демографияи он” ва ғайра аз ҷамин ҷумлаанд. Адабиёти таълими мазкур ҳамчун китоби таълими арзишманд

География - вусъатбахши дониш

барои омӯзгорони фанни география ва донишҷӯёни ҳамаи ихтисосҳои ғайритаҳассусӣ хизмат мерасонанд. Мо, устодони фанни мазкур, аз ин адабиёт мунтазам ва ба таври васеъ истифода мебарем.

Дар шароити ҷаҳони муосир ва пешрафти донишҳои зеҳнӣ ва техникаву технология роҳҳои нави таъсиррасонӣ ба фаъолияти оқодиву инноватсионии ҷавонон, хусусан, донишҷӯён зарур аст. Аз ин лиҳоз ман фикр мекунам, ки дар баробари истифодабарии донишҷӯён аз сарчашмаҳои гуногуни таълимию илмӣ географӣ ба монанди китоб, харита, атласҳои географӣ, ҷадвалҳои географӣ, интернет, қарорӣ қонунҳои марбути соҳаи иқтисодӣ ва дигар ашёву лавозимоти таълимӣ ва адабиёти иловагӣ донишҷӯён бояд аз рӯзномаву маҷаллаҳои даврӣ низ васеъ истифода бурда, маълумотҳои оморӣ тозаро оид ба навигарҳои географӣ пайдо намоянд.

Ҳанӯз 27 март соли 1997 дар вохӯрӣ бо зиёёни мамлакат Пешвои миллат фармуда буданд: **“Омӯзиши фанҳои таърихи халқи тоҷик ва географияи иқтисодии Тоҷикистон барои тамоми ихтисосҳо, мактабҳо ва муассисаҳои гуногуни таълимӣ шарт ва зарур аст”.**

Дар ин росто, фанни географияи иқтисодӣ на танҳо барои омӯзгорони оянда, балки барои тамоми мутахассисони соҳаҳои мухталифи хоҷагии халқ – иқтисодчиён, кишоварзон, саноатчиён, барқчиён, сохтмончиёну меъморон, табибон, ҳуқуқшиносон, рӯзноманигорон, кормандони сохторҳои қудратӣ ва умуман, қуллӣ мутахассисони сатҳи гуногун зарур ва ҳатмӣ мебошад.

Ин усули таълим имкон медиҳад, ки донишҷӯён - мутахассисони ояндаи касбу кори гуногун донишҳои назариявӣ амалӣ ва зеҳнӣ азхуднамудашонро дар фаъолияти касбияшон босамар истифода намоянд.

Агар мо дониши географияи кишварро надошта бошем, пас чӣ тавр Тоҷикистонро дар лаҳзаҳои сафарҳои хизматӣ ва ё сайру саёҳат ба аҳолии дигар мамлакатҳо ва ё минтақаҳои гуногуни Тоҷикистон муаррифӣ карда метавонем?

Аз ин бармеояд, ки омӯзиши географияи иқтисодии Тоҷикистон ва асосҳои демография

барои мутахассисони касбу кори гуногун ба таври зерин аҳамияти назариявӣ амалӣ дошта метавонад:

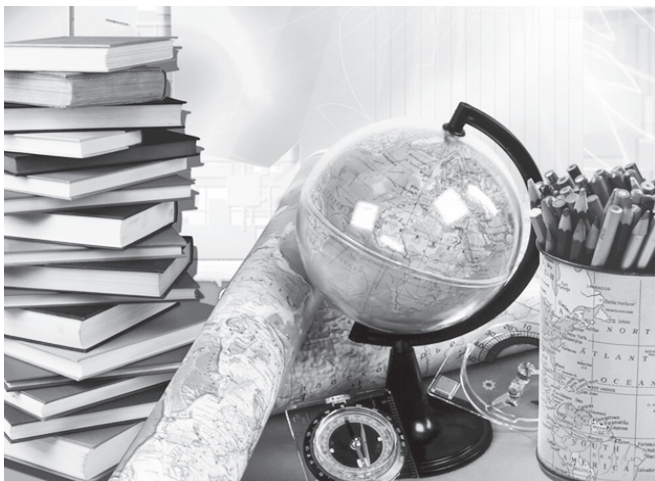
Барои омӯзгорон - дар муаррифии васеи фан ва додани донишҳои мукаммали назариявӣ амалӣ, илмӣ, зеҳнӣ ва тарбиявӣ, ҷиҳати тайёр намудани мутахассисони варзидаи соҳаҳои мухталифи хоҷагии халқ.

Барои иқтисодчиён - дар бахисобгирӣ маҷмуи маҳсулоти дохилӣ ба ҳар сари аҳоли, роҳҳои паст кардани сатҳи камбизоатӣ, роҳҳои тақсими одилонаи минтақавӣ бучети давлатӣ, маҷмуи маҳсулоти иқтисодӣ ва ғайра.

Барои кишоварзон - дар иҷрои яке аз ҳадафҳои стратегияи мамлакат - таъмини амнияти озуқаворӣ асоснок нишон додани роҳҳо ва усулҳои аз заминҳои қорам гирифтани ҳосили дилҳо, тақсими оқилонаи географияи меҳнат вобаста ба шароитҳои табиӣ, иқлим ва гуногунии зироатҳо, роҳҳои рушди деҳот ва ғайра.

Барои саноатчиён - дар ҷойгиркунии шартии қорхонаҳои саноатӣ ва роҳҳои дар амал татбиқ намудани ҳадафи қоруми стратегияи мамлакат - саноатикунони миллий, заминаҳои иқтисодиву иҷтимоии дар амал тадбиқ намудани соҳҳои рушди саноат (2022-2026) ва дар ин ҷода сохтани қорхонаҳои истеҳсолӣ дар минтақаҳои гуногуни кишвар, истифодаи самараноки захираҳои ашёи хомӣ маъдани, обӣ, заминӣ.

Барои сайёҳон - имкониятҳои сайёҳии мавзёҳои алоҳидаи Тоҷикистонро муайян карда додан ва дар ин асос ҷи гуна даромади

иқтисодӣ гирифтани, мутахассисони ин соҳа, махсусан, “Саёҳат ва меҳмондорӣ” баъди омӯзиши фанни география бояд донанд, ки сайёҳӣ дар маҷмӯъ, аҳамияти зерин дорад:

1. Ҷалби хориҷиёро барои устувории соҳаи сайёҳӣ зиёд менамоянд.
2. Ба бучети давлатӣ маблағҳои зиёд ворид мешаванд.
3. Тоҷикистон дар тамоми олам ҳамчун кишвари сайру саёҳат ва меҳмоннавоз муаррифӣ мегардад.
4. Ҷойҳои нави қорӣ таъсис дода мешаванд.
5. Дӯстии байни тоҷикон бо дигар миллатҳо мустаҳкам мегардад.
6. Сатҳи зиндагии мардум тадриҷан баланд мегардад ва ғайра.

Аз ин нуқтаи назар аҳамият ва муаррифии омӯзиши фанни мазкурро барои дигар ихтисосҳо, касбу ҳунароҳо ва шуглоҳо, ки онҳо ҳеле бешуморанд, низ бо ин тарзу усули методии таълим идома додан мумкин аст ва дар дарсҳои географияи иқтисодии Тоҷикистон бо асосҳои демографияи истифодаи сарчашмаҳои гуногун, аз ҷумла, китоб, харита, рӯзномаю маҷаллаҳои даврӣ ва махсусан, Паёми ҳарсолаи Пешвои миллат ҳеле зарур аст.

Ҳамин тавр, омӯзиши фанни географияи иқтисодии Тоҷикистон бо асосҳои демография на танҳо аҳамияти таълимию илмӣ ва таърихӣ дорад, балки он метавонад дар рушди зеҳнӣ инноватсия ва касбу ҳунаромӯзии донишҷӯёни ҳамаи таҳассусҳо нақши муайяне дошта бошад.

Асомуддин АЗИЗОВ,
саромӯзгори кафедраи идораи
минтақавӣ ва географияи Донишгоҳи
давлатии Дангара

► МУАРРИФӢ

Мушкилоти экологӣ аз диди физикӣ

Экологияи радиатсионӣ ё радио-экология ҳамчун илм, пас аз солҳои 50-уми асри XX, дар робита ба моддаҳои радиофаъл олуи шудани муҳити зист ва инчунин, дар натиҷаи озмоиши яроқҳои атомӣ, партовҳои ҳаставӣ, фалокат дар неругоҳҳои барқии атомӣ ва дастгоҳҳои атомӣ ба вучуд омад.

Китоби «Экологияи радиатсионӣ ва дозасанҷӣ», ки аз тарафи дотсенти кафедраи физикаи ҳастаии факултети физикаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, Аълоҷии мактабҳои олии ИҶШС ва Қорманди шонистаи Тоҷикистон Абдуҳамид Нарзиев дар асоси таҷрибаи беш аз 55-солаи илмӣ-тадқиқотӣ ва омӯзгории муаллиф таълиф гардидааст, дар баробари фарогирӣ қорси қурраи экологияи радиатсионӣ, инчунин, бо мавзӯҳои муҳими физикаи зарраҳои бунёдӣ, дозиметрия, энергетикаи ҳастаӣ ва радиотерапия мукаммал гардониди шудааст. Зеро муаллиф аз солҳои 60-уми асри гузашта ба омӯзишу пажӯҳиши масоили гуногуни физикаи ҳастаӣ ва нурҳои қайҳонӣ машғул буда, тавъам ба қорҳои илмӣ-тадқиқотӣ фаъолияти омӯзгориро низ пеш мебарад. Аз ин рӯ, дар китоби мазкур баробар бо арқому далелҳои илмӣ олимони хориҷӣ, ки тибқи барномаи таълимӣ омӯхта мешаванд, натиҷаҳои илмӣ устод А.Нарзиев низ инъикос гардидаанд.

Китоби мазкур аз 18 боб иборат буда, ҳамчун китоби дарсӣ барои донишҷӯёни ихтисосҳои экология, физика, тиббӣ, техникаӣ ва дигар соҳаҳои наздик ба экология тавсия карда шудааст.

Боби аввал оид ба таснифоти зарраҳои бунёдӣ (нейтрини, анти-нейтрини, нейтрон, антинейтрон, протон, антипротон, электрон, позитрон, фотон), қувваҳои бунёдӣ табиат (ҳаставии қурзӯр, ҳаставии суи, электромагнитӣ, гравитатсионӣ), навҳои сарфи энергия (сарфи ионишӣ, радиатсионӣ, черенковӣ, таъсири қулонӣ бо ҳаста, таъсири ҳаста бо ҳаста), усулҳои бақайдгирӣ ва навҳои қайдгирҳои зарраҳо (тахлияи газӣ, қайдгирҳои синтиллатсионӣ, черенковӣ, изӣ (камераи Вилсон), фотоэмулсия ва гузариши зарра аз модда маълумот медиҳад. Дар боби дууми он доир ба радиофаъолият ва навҳои афканишот (α -қоҳиш, β -қоҳиш, β -қоҳиши позитронҳо, γ -қоҳиш), вазифаҳои асосии дозасанҷӣ, дозаҳои радиатсионӣ ва дармонгоҳӣ, манбаҳои афканишоти радиофаъоли табиӣ (нурҳои қайҳонӣ) ва рӯйи Замин суҳан меравад. Боби сеуми китоб ба тавоноии доза ва воҳидҳои он (Рентген, Грей, рад, Ҷоул/грамм, Кулон/грамм, эрг/грамм), дозани нурҳои ҳаставӣ, дозани фузӯбурди организми зинда, дозани биологии γ -афканишот, таъсири радиатсия ба инсон ва дозани нурборише, ки инсон қабул мекунад, бахшида шудааст. Боби қорум дар бораи савияҳои ҳудудҳои қозии нурҳои ионӣ, таркибӣ, дозани нурбориш ва ғаноиши ҳаво ва об нақл мекунад. Бобҳои панҷум, шашум, ҳафтум ва ҳаштум ба масоили олу-дашавии муҳити зист, атмосфера, гидросфера, литосфера ва биосфера аз моддаҳои радиофаъл, амният ва хифзи радиатсионӣ, меъёрҳои химояи радиатсионӣ, касалиҳои нурӣ (дараҷаҳои якум, дуум ва сеум), таъсири биологии афканишоти ҳаставӣ, таъсири нейтронҳо ба бофтаҳо, микдори унсурҳои устувори таркиби организми инсон, химоя аз зарраҳои зарядноки вазнин, β -зарраҳо, γ -нурҳо, афканишоти нейтронҳо, суръатфизоҳои зарраҳои зарядноку реакторҳои ҳаставӣ, дастгоҳи

маҳсули хифз аз нурҳои ҳаставӣ ва гуруҳбандии қор бо моддаҳои радиофаъл, нигоҳдории моддаҳои радиофаъл, партовҳои моддаҳои радиофаъл ва бартараф намудани ин партовҳо, назорату асбобҳои дозасанҷӣ бахшида шудаанд.

Инсоният аз ҳодисаи даҳшатноки шаҳрҳои Хиросима ва Нагасакии Ҷопонро хуб огоҳӣ дорад ва аз ин рӯ, яке аз мушкилоти асосии экологӣ ин ҳатари руҳ додани садамаҳо дар неругоҳҳои барқии атомӣ мебошад. Дар бобҳои нухум ва даҳуми китоби мазкур сабабҳои ба вуқӯъ пайвастани садамаҳо дар неругоҳҳои барқии атомии Фукусима (2011, Ҷопон) ва Чернобил (1986, Украина), назорату идоракунии садамаҳо, зарару ҳатари экологӣ ва бартарафнамони оқибати ин садамаҳо инъикос гардидааст. Боби ёдахуми китоб ба уран ҳамчун манбаи энергияи ҳастаӣ қурра бахшида шуда, оид ба таърихи омӯзишу тадқиқи уран, хусусиятҳои физикӣ, изотопҳои ($^{92}\text{U}234$, $^{92}\text{U}235$, $^{92}\text{U}238$), маъданҳои уранити табиӣ (уранинит, уранофан, қарнотит, қазолит, қофинит, самарскит, сейнерит, торберит), татбиқи уран дар дигар самтҳо, таъсири физиологии уран, пайдо кардани уран дар ҷаҳон, аз нав қоркард намудани уран ҳамчун сӯзишворӣ ва реакторҳои ҳастаӣ маълумот дода шудааст. Дар бобҳои дувоздахум ва седахум масоили манбаҳои табиӣ (манбаҳои қайҳонӣ, майдонҳои дозавӣ дар тропосфера ва стратосфера, масъалаи радон, фони радиатсионии табиӣ) ва сунъии (марҳилаҳои гуногуни даври сӯзишвории ҳастаӣ, истеҳсоли энергияи ҳастаӣ, нурдиҳии аҳоли бо макссадҳои тиббӣ, таркишҳои ҳастаӣ дар атмосфера) нуррақании ионизатсионӣ ва таъсири онҳо ба биосфера тахлилу баррасӣ гардидаанд.

Мавзӯҳои дозани ҳудуди қозии афканишот, радионуклидҳои космогенӣ, радиатсия аз манбаҳои пайдоиши антропогенӣ дошта, озмоиши силоҳҳои ҳастаӣ ва энергетикаи ҳастаӣ дар боби қордахум инъикос гардида, боби пондахуми китоб доир ба суръатфизоҳо (хаттӣ, хаттии резонансӣ, сиклотрон), фотофузунсозии электрикӣ ва реакторҳои ҳастаӣ нақл мекунад. Дар боби шондахум масъалаҳои марбут ба энергетикаи ҳаставӣ (сохтори реакторҳои неругоҳҳои барқии атомӣ, таъмини беҳатари онҳо, ҳатари экологии радиатсионии ин неругоҳҳо) ва беҳатари экологӣ нишон дода шудаанд. Боби ҳабдахуми китоби «Экологияи радиатсионӣ ва дозасанҷӣ» ба мониторинги экологияи радиатсионӣ дар ноҳияи қисмати шимолии Тоҷикистон (омӯзиши савияи радиатсия дар истироҳатгоҳ, мактаб ва боғча дар ҳудуди ноҳияи Бобочон Ғафуров ва тахлили савияи радиатсионӣ дар шаҳри Бӯстон) бахшида шудааст.

Номвар ҚУРБОН,
номзади илмҳои техникаӣ,
устоди факултети физикаи
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Дар шаҳри Қўлоб оид ба пешгирии бемории COVID-19 аксия гузаронида шуд.

► МАВЪУИ МУҲИМ

Мукофот нишони эҳтиром, шаҳодати арҷгузорӣ ва қадрдонии хизмати шахс аст. Маълум, ки ин чиз ба ҳама раво дида намешавад. Мукофот обрӯи касро боло мебардорад, рӯҳбаланд мекунад ва гуфтан мумкин, ғайрату мадор мебахшад.

Мукофот дар сатҳи олий, минҷунин, дар сатҳи ноҳия, ташкилоту муассиса, асосан, ба шахсҳои зинда дода мешавад. Хизмати шахсро баъди ғавт низ қадр мекунам, ба шарте арзанда бошӣ. Орден, медал, ифтихорномаю сипоснома мукофоти маъмул гардидаанд.

Ифодаи боло, минҷумла, ба ҳамин маънист, ки хизмати фарқкунандаи шахси ғавтида (корнамоию қаҳрамонӣ), мавқеи ишғолкардааш миёни ҳамкорон ба инобат гирифта, маконеро (маъмулан, ҷое, ки шахс дар он ҷо софдилона захира сарф кардааст) ба номи ӯ мегузоранд. Банда ба кадом гӯшаи кишвари азиз сафар бикунам, ба масъалаи номгузорӣ таваҷҷуҳ зоҳир менамоем. Дидаам, ки дар Хучанди бостон, дар Шахритусу Кубодиён, дар шаҳраки Бохтар кӯчаю маҳаллахоро ба шахсиятҳои муносиб унвон додаанд.

Дар Файзобод як Ҷамоати деҳот ва мактаби санъат ба номи Ҳофизии халқии Тоҷикистон Дӯстмурод Алиев гузошта шудааст ва дар яке аз ҷойҳои намоёни ноҳия нимпайкарааш миёни боғи сарсабз устувор аст. Хизмате, ки ӯ аз 17-солагӣ то 39-солагӣ (вопасин соли ҳаёташ) дар санъати сарояндагии Тоҷикистон кард, шарҳу баёни тафсил наматалабад. Аз даргузашти ӯ 32 сол гузашт, лекин обрӯю мартабаи даврони зиндагиаш коста нашудааст. Дӯстмурод Алиев барои муҳлисони овозаш боз дахсолаҳои зиёд зинда мемонад. Дар бораи Нигина Рауфова, ки «Булбули Тоҷикистон»-аш ном мебаранд, низ ҳамин гуна баҳои арзанда бояд дод. Соли 1997 ба унвони «Ҳофизии халқии Тоҷикистон»-и ӯ шарафи Ҷоидаи давлатии ба номи Абуабдуллоҳ Рӯдакӣ зам гардид. Иسمи Нигина Рауфова бо номгузорӣ шудани Хонаи маданияти деҳаи Мехробод ва Филармонияи халқии ноҳия ҷовидонӣ шуд. Дар хусуси ба яке аз кӯчаҳои шаҳраки Файзобод додани номи Розикбек Назрибеков низ набояд эроде бошад. Ӯ хини дар вазифи сардори шуъбаи корҳои дохилии ноҳияи Файзобод будан, ки

Ҳайкал муносиби ҳама нест!

чанд солаш ба давраи воқеаҳои пурдашати Тоҷикистон рост омад, рисолати инсонии хешро поквичдонона иҷро кард.

Шаҳраки Файзобод аз 15 кӯча иборат буда, 5-тоаш бо номҳои саромадони адабиёти тоҷик Синою Айнию Ҷомӣ, Турсунзодаю Зебуннисо зикр мешаванд. Шаши дигар номи шахсиятҳои даврони моро дошта, боқӣ номҳои аслиашонро нигоҳ медоранд. Чаро нагӯем, ки аз шаши мобайнӣ на ҳама ба қадрдонӣ меарзад. Онҳо тавасути «кӯшишу ғайрати» фарзандон ва бетаваҷҷуҳии номгузорон «шуҳрат» ёфтаанд.

Охири моҳи сентябри соли 2021 Иҷлосияи нухуми Маҷлиси вакилони халқи ноҳияи Файзобод лоиҳаи пешниҳодшударо дар бораи ба муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии рақами 35 додани номи Хунарпешаи халқии Тоҷикистон Қиёмиддин Чакалов ва номгузорӣ шудани боғи фарҳангӣ – фароғатии ноҳия ба исми Бозор Собир тасдиқ кард.

Магар эрод гирифта мешавад, ки Бозор Собир ва Қиёмиддин Чакалов шахсони сазовори арҷгузорӣ нестанд?! Каломии устод Бозор Собир дар гулбоғи адабиёти тоҷик аз пурнақхаттаринҳост. Ба ҷои шарҳу баёни васеъ баҳои до-нишманди эронӣ Пармони Носириро меорем: «Устод Бозор Собир бузургтарин шоири форсигӯии солҳои бистуми миллони дар минтақаи Мовароуннаҳр».

Ёдрас мешавем, ки устоди зиндаёд Лоик Шералӣ Бозор Собирро дар мартабаи эҷод ҳамаангӣ худ медонист. Ва хизмати ин шоири шахир (Лоик Шералӣ) бо гузоштани беш аз даҳ муассисаи кадр карда шудааст. Барои ӯ дар Панҷакент ду ҳайкал гузоштаанд, яке дар зодгоҳаш Мазори Шариф, дигаре дар маркази шаҳр. Қасри ҷавонии шаҳри Хучанд номи ӯро дорад. Дар пойтахти Ватан – шаҳри дилорои Душанбе Лоики зиндаёд кӯча дорад.

Ахли фарҳанги Файзобод, хосса дӯстдорони каломии бадеъ, иқдоми раиси ноҳияи Файзобод Холзода Бобишо Нарзуллоро дар бобати арҷгузорӣ ба хизматҳои Қиёмиддин Чакалов ва устод Бозор Собир бо хушнудӣ истикбол гирифтанд. Раиси ноҳия аз ахли илм аст. Ӯ мақсад дорад, ки дар боғи

фарҳангии фароғатии ноҳия пайкараи устод Бозор Собир устувор карда, ҳамчунин, муассисаи таълимие ба номи ӯ гузошта шавад.

Арзиши хизмати Қиёмиддин Чакаловро аз забони ҳамкорон, санъатшиносони маъруфи кишвар баён медорем: «Қиёмиддин Чакалов актёри мумтоз аст. Дар баҳои меҳнаташ машҳур шудааст, тамошобин ӯро мешиносанду дӯст медорад – ин аст унвони баланди хунарманд. Актёрон ҳастанд, ки унвонҳои баланд доранд, вале тамошобин надоранд. Қиёмиддин аз он хунармандони хушбахтест, ки ин давлати бебаҳоро дорад». (Ҳайрӣ Назарова, Хунарпешаи халқии Тоҷикистон).

Қиёмиддин Чакалов, беш аз чил сол дар сахнаи Театри давлатии академӣ-драммати ба номи Лоҳутӣ хунарнамоӣ карда, дар яқҷоягӣ бо кино зиёда аз 70 нақш офарид. Хунарнамоии ӯ дар телевизиони тоҷик ҳисоб надорад...

Қиёмиддин Чакалов дар ҳамин даргоҳ соҳиби обрӯю мартабаҳои олий гардид, ба унвонҳои давлатӣ сазовор шуд.

Воқеан ҳам, номгузорӣ ҳамчун яке аз баландтарин мукофот ба ҷовидонӣ гардидани ном марбут буда, боиси сарфарозии фарзандон, дӯстону наздикон мешавад, болотар аз ин, дигаронро ба софдилона захира кашидан баҳри халқу Ватан талқин менамояд.

Мо ба номҳои муассисаҳои таълимии ноҳияи Файзобод таваҷҷуҳ зоҳир карда, дидаем, ки, ростии ба рост, дар ин бора саҳлангорӣ шудааст, рӯшантар гӯем, ҳар мансабдор ё соҳибкисаю соҳибдараке, ки барои «абадӣ гардондан»-и

номи падараш, ё акаю амаку тағояш кӯшиш кардааст, ному-род нашудааст. Бахшиш, баъзе муассисаҳои таълимиро ба номи шахсоне гузоштаанд, ки

на фақат ба соҳаи таълиму тарбия иртибот надоранд, балки, умуман, кори дар касбҳои худ анҷомдодашон дар муқоиса бо хизмати ҳампахлуҳои онҳо ҳеч аст. Яъне, онҳое, ки ҳақиқатан ба мукофоти номгузорӣ сазоворанд, аз назарҳо дур мондаанд. Боре муаллими шинохтаи Файзобод, сокини деҳаи Сомониён (Такназарии пешин) Зариф Собиров гила кард, ки ҳуб мешуд мактаби деҳаро ба номи Мӯсо Шарифов мегузоштанд. Ӯ «коммунистӣ ҳақиқӣ буд, тамоми ҳаёташро ба соҳаи маориф бахшид, дар мактабҳои худди Ҷамоати деҳоти Гумбулоқ (Мехрободи имрӯза) солҳои зиёд директорӣ кард, ҷонишини раиси ҷамоат буд, ҳамчун роҳбари кордон обрӯю мартаба дошт. Бефарзанд буд, фарзандони дигаронро фарзанди худ меҳисобида», - дард кашид Зариф Собиров.

Обрӯ набояд харидаю фурухта шавад!

Дар Файзобод 65 муассисаи таълимии давлатӣ вучуд дорад, ки айни замон қариб ҳаштод ғоизашон бо рақам ифода мешаванд. Аз 14 муассисаи таълимии номдор танҳо 4 ададашон номи собиқ директорони ин муассисаҳоро гирифтаанд.

Ба андешаи банди, ҳар касе талоши абадӣ гардондани номи роҳбарони муассисаҳои таълимӣ, омӯзгорон мекунад, бояд шуъбаи маориф хабардор бошад, масъалаи арзиш доштан ё надоштани шахсро ба номгузорӣ ҷуқур таҳлил кунад, аз ин хусус панҷу даҳ касро пур-

сад. Дар омади гап, меҳоҳам зикр намоям, ки чанд сол пеш омӯзгоре аз шаҳри Исфара (исмаш ба ёд нест), ки аз химия таълим меод, дар тамоми ҷумҳурӣ машғул буд. Ва меарзид, чунки ҳамаасола шогирдонаш дар муассисаҳои бонуфузи Россия дохил мешуданд, ҳатто якбора ба шумораи 18-20 нафар. Номи ин қабил омӯзгорон бояд абадӣ бошад! Ҳангоми номгузории муассисаҳои таълимӣ ҳамин гуна сифатҳо, гуфтан мумкин, корнамоию, дар мадди аввал бошад. Аз омӯзгори Файзобод касеро ном гирифта наметавонем, ки ба мисол, ақаллан се нафар шогирдашон дар як соли хатм ба донишқадаи хориҷ аз ҷумҳурӣ дохил шуда бошад. Мактабери намеёбӣ, ки бо навигарии таваҷҷуҳангезаш намуна бошад, фардо директори он ё омӯзгораш фароғири таваҷҷуҳи мардум гардад, то барои ҷовидон мондани номаш ҷаҳду талош кунанд.

Ба гӯшоямон мерасад, ки мекуфтаанд: «роҳи фалон кӯчаро ободу чароғон кун, ба он номи падаратро мегузорем». Бовар кунед, фарқ надорад, ки он падар дар зиндагиаш чӣ хидмате кардааст. Фарзанди пулдор, ҳатто, метавонад ҳайкали падарро гузорад.

Медонем, ки дар Файзобод шаш мактаб номи милисаҳоеро доранд, ки дар солҳои ҷанги дохилӣ (ва муноқишаҳои баъдӣ) ҳадафи тири ноҳалафон гардидаанд. Таваҷҷуҳ: аз соли 1992 то 1997, солҳои даргириҳои кишвар, беш аз 150 ҳазор нафар ҳамаватанон ҳалок шуданд. Мушаххасан 70 журналист қурбони ҷанги шаҳрвандӣ гардид. Даъво карда мешавад, ки ба номи ҳар кадоми он кӯчаю маҳаллае, муассисае, мактабе, корхонае-ро гузорем?! Охир, номгузорӣ дар ивази корнамоӣ, қаҳрамонӣ насиб мешавад, на ба ҳар касе, ки тасодуфан ҳадафи тир шудааст! Рӯшантар, номгузорӣ на ба ҳамаи онҳое, ки соҳибмансаб буданду вазифи хизматиро радду бадал карданду бо андак сифати фарқкунандашон аз олам гузаштанд, балки ба инсонҳои воқеан хизматкарда, намуна, соҳибунвонҳои давлатӣ, обрӯманду бечурму гуноҳ, ба дигар ифода, дар ягон соҳа пешрав намуна муносиб аст!

Ҷўрабеки МУЪМИН,
рӯзноманигор

► ИФТИХОР

Дар ҷаҳон беш аз шаш ҳазор забони мухталиф вучуд дошта, бо онҳо миллиардҳо одами рӯйи Замин харф мезананд. Забони тоҷикӣ дар арсаи ҷаҳонӣ яке аз забонҳои таърихан куҳан маҳсуб меёбад.

Дар солҳои соҳибистиклоли бо ташаббусу дастгириҳои ҳамаҷонибаи Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон мавқеи забони тоҷикӣ пойдортару устувортар гардид. Бинобар ин, мо низ дар пайравии Сарвари кишвар бояд муҳофизати забони ноби худ бошем:

Забон – мероси гаронбаҳои миллат

Ҳар кас ба забони худ суҳандон гардад, Донишманди сад забон-и осон гардад.

Забони тоҷикӣ забони Рӯдакиву Саъдӣ ва Ҳофизу Ҷомӣ буда, осори назмию насрии гузаштагонаном маҳз бо он интишор ёфтааст. Имрӯз бо ин забони ширину гуворо дар миқёси ҷаҳон беш аз 95 миллион нафар гуфтугӯ мекунам, ки бештари онҳо дар Тоҷикистон, Ўзбекистон, Афғонистон, Руссия, Эрон, Қирғизистон, ИМА ва дигар кишварҳо умр ба сар мебаранд.

Дар китоби “Тоҷикон”-и академик Бобочон Ғафуров, ки бо дастури Пешвои миллат ба ҳар як хонадони кишвар тақдим гардид, тоҷикон ҳамчун халқи қадимтарини Осиёи Марказӣ арзёбӣ гардидаанд, ки дорои забон ва маданияту урфу одатҳо будаанд. Сарвари давлат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар китоби худ - “Забони миллат-ҳастии миллат” чунин андешаи нобу волоро баён доштаанд: “Танҳо забон аст, ки дар ҳама давру замон таърихи воқеӣ ва ростии милла-

тро дар ҳофизаи худ нигоҳ медорад”.

Тавре оғаҳ ҳастем, пас аз ба даст овардани Истиклоли давлатӣ дар Тоҷикистон як қатор ислохоти пурсамар дар ҷодаи забон қабул гардид.

Мо-омӯзгоронро мебояд, ки ба хонандагон забони адабии тоҷикиро хубтару мукамалтар омӯзонем ва дар ҳифзи асолату тавоноии он кӯшо бошем.

Ҳабиб РАЙИМҚУЛОВ,
қорманди шуъбаи маорифи
ноҳияи Шахритон

Дар шаҳри Бӯстон сохтмони се корхонаи истеҳсоли ҷараён дорад.

► ЗИНАИ АВВАЛИ ТАҲСИЛОТ

Профессори рус Е. И. Ковалевский дар мақолаҳои худ махсус қайд кардааст, ки инсон қариб тамоми маълумоти барои ҳаёт заруриро тавассути чашм – дидан мегирад. Аммо бо чашми бино низ ба олам нигариста, зебоиҳои онро дидан на ба ҳар кас насиб мешавад, аслан, ин хунару истеъдод ва таҷрибаро дар ниҳоди инсон омӯзгор, махсусан, омӯзгори синфҳои ибтидоӣ метавонад пайдо кунад ва рушд диҳад. Аёният беҳтарин воситаест барои ин кор.

Дар давраи аввали таълим аёният ва бозҳои дидактиро зиёдтар истифода бурдан зарур аст, чунки хонандагон то ба мактаб омадан ба бозӣ машғул буда, тарзи ҳаёти махсус ва озод доштанд. Табиист, ки онҳо оид ба ин ё он мавзӯ маълумоти кофӣ надоранд. Якбора ву ногуҳон қабул кардани маълумоту донишҳои зиёд барои хонандаи хурдсол мушкил аст. Бино бар он, хурдсолон маълумотро дида, ламс намуда,

шавиашон нишон дода, бо овози баланд талаффуз кунад; дар як ове-за аз 1 то 24, дар овезаи дигар аз 52 то 75 навишта шудааст.

Дар бозӣ голиб ҳамоне ҳисобида мешавад, ки ададхоро бо тартиби зиёдшавиашон беҳато ва зуд ном-бар карда тавонад. Довар вақт ҳисоб мекунад.

Тавассути ин бозӣ дониши хонандагон мустаҳкам мешавад, диққати онҳо ғаёло мегардад ва зеҳнашон инкишоф меёбад.

Аёният – кафолати муваффақият

гӯш карда ва дар айни замон бози-кунон аз худ мекунад ва наметавонанд дониши зиёд ё маълумоти дигари хусусияти илмидоштаро қабул намоёнд. Мо бояд донишу маълумоти бештар хусусияти бе-восита дидашаванда, ё ламсшаванда, ё шунидашавандаро тавассути бозӣ пешниҳод намоем, вагарна чараёни таълим нодуруст ва ҳама кӯшиши омӯзгор барбод меравад.

Ҳарчанд тамоми раванди дарс аз бозӣ иборат буда наметавонад, вале бозӣ муҳимтарин воситаи до-ниш андӯхтани кудакон махсуб ме-ёбад.

Дар рафти бозҳои дидактикӣ низ аз аёният истифода бурдан мумкин аст. Бозҳои дидактикӣ як намууди машғулиятанд. Ҳангоми бозҳои дидактикӣ таълиму тарбия баробар чараён меги-рад. Хусусиятҳои фарқкунандаи бозҳои дидактикӣ дар он аст, ки лаҳзаҳои бозӣ дар дарс чараён ме-гиранд ва дар бозӣ қондаи қатъӣ, баҳодихӣ ва тартиби вақт (регла-мент) вучуд дорад.

Бозҳои дидактикӣ имкон медиҳанд, ки эҳсоси ҳастагӣ ва тарс дар вучуди бача баргараф шавад. Ҳангоми бозӣ кудак ба шавқ мео-яд ва ҳамаи супориши омӯзгорро иҷро мекунад. Ин вақт омӯзгор метавонад нутқи даҳонӣ ва хаттии хонандагонро ислоҳ кунад ва так-мил диҳад.

Намунаи бозҳои дидактикӣ 1. «Мухориба барои адад»

Мақсад: дарки дурусти тартиби ҷойгиршавии ададҳо.

Маводи таълимӣ: 2 қоғази ка-лон (ватман), ки ададҳо бо рангҳои гуногун навишта шудаанд ё дар компютер ин чадвал омода шудааст.

Чараёни бозӣ: дар назди ҳар овеза 1 нафар қарор мегирад; омӯзгор супориш медиҳад, ки хо-нанда ададхоро бо тартиби зиёд-

2. «Қарсак»

Мақсад: муайян кардани микдори ашё.

Мавод: расми ашё.

Омӯзгор расми ашёро ботартиб дар тахтаи синф аз 1 то 10-то ме-гузорад. Хонанда пушт ба тахтаи синф меистад. Омӯзгор бо навбат расмхоро мекушояд, хонандагон бо ишорати муаллим микдори ашёи дар тахтаи синф бударо му-айян намуда, мувофиқи шумо-раи он қарсак мезананд. Баъд он хонанда саропо гӯшу хуш шуда, қарсаки ҳамсинфонашро шумо-рида, рақами даркориро номбар мекунад. Агар ӯ хато кард, бачаҳо дубора қарсак мезананд.

Бозии «Қарсак» хотираи хо-нандаро мустаҳкам мекунад, узви шунавоиро инкишоф медиҳад ва дар дили хонанда ҳисси хурсандӣ фароҳам меорад.

3. «Ҷойи ман қучост?»

Ба ҳар хонанда вараке дода ме-шавад, дар он як мисол ҳаст: «8+2=»; «5-2=»; «4+3=»; «7-6=»...

Омӯзгор ҷавоби мисолхоро дар ҳар гӯшаи синфхона мечаспонад. Баъди ишораи ӯ бачаҳо мувофиқи ҷавоби мисоли худ рафта, дар наз-ди рақаме қарор мегиранд. Маса-лан, хонандае, ки мисоли «4+3=» гирифтааст, назди рақами 7 меи-стад. Чунон ки дар боло қайд на-мудем, дар раванди бозӣ омӯзгор аз намудҳои гуногуни варақаҳо, аё-ният ва воситаи техникӣ, бозҳои дидактикӣ истифода бурда, до-ниш ва маҳорати шогирдонашро такмил медиҳаду мустаҳкам мена-мояд. Омӯзгори хуб дар ҳар дарс метавонад чанд бозию аёният эҷод намоёнд ва эҷод ҷиҳати муҳими фа-ъолияти омӯзгор аст.

Бимайрам САМАДОВА,
омӯзгори синфҳои
ибтидоии мактаб барои
хонандагони болаёқати
ноҳияи Бобоҷон Ғафуров

Сарчашмаи саводомӯзӣ

Дар синфҳои ибтидоӣ хо-ниши беруназсинфӣ бо мақсади дуруст дарк намуда-ни малақаҳои хониши бурро (маҳорати бо овози саҳеҳ, зуд ва дуруст хондан), таҳлили овозӣ, лугатомӯзӣ ва хониши бошуу-рона ба роҳ монда мешавад. Хо-ниши беруназсинфӣ ба он мусо-идат мекунад, ки хонанда матни ҳикоя ё афсонаро мустақилона хонда, мазмуни онро дарк ме-кунад, ба хондан шавқи бештар пайдо карда, китоб, рӯзнома ва дигар маводро бо шавқ мутолиа мекунад. Ҳамчунин, ба василаи мутолиа малакаи нутқи шифоҳӣ ва хаттиш инкишоф меёбад, матни хондашро аз рӯйи сохт муайян карда, ба матн савол мегузорад ва ба саволҳои матн ҷавоб мегардонад. Вазифаи омӯзгор дар синф аз он иборат аст, ки асарро меҳонад, хонанда-гонро бо муаллифи асар шинос

намуда, аз онҳо хоҳиш менамо-яд, ки дигар асарҳои ин нависан-даро ёфта хонанд. Барои кумак ба шогирдон, омӯзгор метаво-над аз мавзӯи дарс истифода на-муда, вобаста ба мавзӯи мазкур дигар асарҳои нависандаро ном-бар мекунад ва аз хонандагон хоҳиш менамоёнд, ки ин асарҳоро хатман аз китобхона дастрас намуда хонанд. Бо ин мақсад, омӯзгор номи китобхоро, ки хонандагон дар муддати му-айян бояд мутолиа намоёнд, дар варақ навишта, дар девори синф меовезад ва хонандагон аз рӯйи ин рӯйхат китобхоро ёфта меҳонанд. Ба хотири санҷиши асарҳои хондашудаи шогирдон, омӯзгор ҳафтае як маротиба як соат дарсро ба муҳокимаи китобҳои хондашуда мебахшад. Ҳамчунин, оид ба асарҳои хон-дашуда саволу ҷавоб мегузаро-над, дафтари лугати шогирдонро

доир ба калимаҳои душворфаҳм месанҷад. Аз хонандагон маз-муни мухтасари асар ва ба ҷӣ сабаб ба онҳо писанд омадани он пурсида мешавад. Омӯзгор барои ҷалби хонандагоне, ки ба мутолиа шавқу рағбат надо-ранд, ҷорабиниҳои гуногунро ташкил ва роҳандозӣ менамоёнд. Ташкили озмунҳои «Ман китоб-хонам», «Ман эҷод мекунам» ва маҳфили «Қироати шеърӣ» аз ҳамин қабил василаҳои баран-гехтани шавқи толибилмон ба мутолиа махсуб меёбад. Ҳар моҳ дар ҷамъбасти ҷорабиниҳои «Ман китобхонам» хонандаго-не, ки аз ҳама бештар асарҳои бадеиро мутолиа кардаанд, бо тухфаҳои хотиравӣ ҳавасманд карда мешаванд.

Мақсуда УРОЗОВА,
омӯзгори МТМУ №8,
шаҳри Ваҳдат

► ОДОБИ ҲАМИДА

Омили пешрафти фарзандон

Дар тарбияи фарзанд нахуст тарзи ҳаёти ҳосилро дар оила дуруст ба роҳ мондан аҳамияти калон дорад. Ҳама чиз, ҳатто, чизҳои одие, ки дар оила воҳеҷуранд ба тарбияи фарзанд таъсири худро расонда метавонанд. Хусусан, ростгӯӣ, босадоқат шудан, сухани ширин доштан воситаҳои мебошанд, ки барои камолоти кудак аҳамияти муҳим доранд.

Мутафаккири бузург Кайковус дар асари худ «Қобуснома» таъкид кардааст: «Агар аз бедавлатӣ камбағал бошӣ, барои аз ақл бой шудан ҳаракат кун. Зеро ба ҷои давлат доштан, ақл доштан афзалу беҳтар аст. Бо ақл давлат ҷамъ карда мешавад, лекин бо давлат ақл ёфтан ғайримумкин аст».

Агар оила нотинҷ шавад, фарзанд асабонӣ ва бадҷаҳл шуда менамояд ва дар ин муҳит ба воя расад, ба қорҳои ғайриқонунӣ даст заданаш ҳам аз эҳтимол дур нест. Ба ақидаи олимон, падару модарон дар оила масъулиятҳои зеринро доранд:

- Ба фарзанд тарзи ҳаёти солим, донишҳои ҳуқуқӣ, иқтисодӣ омӯзонидан ва адабу ахлоқро

фаҳмондан зарур аст.

- Фарзандро бисёртар ба варзиш ҷалб намудан даркор аст. Онҳоро аз ҷиҳати экологӣ эстетикӣ тарбия намудан лозим аст.

- Ҳисси ватандӯстиро ба фарзанд бояд талқин намуд.

Барои ба камол расонидани фарзанд ҳиссаи бобою бибиҳо хеле калон аст. Онҳо таҷрибаи донишхоро, ки дар тӯли солҳо ба даст овардаанд, ба фарзанд меомӯзонанд. Падару модароне ҳастанд, ки дар бисёр ҳолатҳо хато ва камбудии фарзандро ба рӯйшон меғоянд. Албатта, ин кори хатост. Ин ҳолат шавқу ҳаваси ба ҳаёт будагашонро паст мекунад. Ба фарзанд «Қори имрӯзаи ту хеле хуб, пагоҳ аз ин ҳам хуб мешавад» - гуфта истодан натиҷаи хуб медиҳад. Ин роҳи тарбия ба худ боварии фарзандро таъмин мекунад ва мақсадҳои, ки дар пеш гузоштааст, аз уҳдааш баромада метавонад.

Абдурахмон ҚОСИМОВ,
омӯзгори математика,
шаҳри Турсунзода

► ЭҶОДИЁТ

Аз атри шабнам то ситоиши Ватан

Шафоати Назар аз ади-бони соҳибзавқ буда, китобҳои «Лолаи армон», «Воқеаҳои нодир», «Сиву як ҳадис», «Ишқи духтари ёқут», «Чашмаи Кабкон», «Фарзанди ду модар» ва «Се рӯзи мусофират» (назму наср) ба қалами ӯ тааллуқ до-ранд. Чанде қабл ин омӯзгор ва адиби хушқалами эҷодкор меҳмони нашрияи «Омӯзгор» шуда, маҷмуаи нави ашъо-ри бачагонаашро бо номи «Нукраоб» тухфа кард. Аз мутолиаи шеърҳои маҷмуа, ки ба васфи ситоиши ватан, манзараҳои нодироти нотақро-ри он, меҳру муҳаббати мо-дар, тасвири зебоиҳои баҳору Наврӯз, талқини ҳислатҳои неки инсонӣ ва амсоли инҳо бахшида шудаанду ба хонан-дагони синни хурд ва миёнаи мактабӣ пешниҳод гардида-анд, метавон як ҷаҳон ғизои маънавӣ бардошт. Шеърҳои маҷмуа бо лаҳни содаву ра-

вон ва самимӣ эҷод шуда-анд. Аз ҷумла, дар шеъри «Сулҳпарвар» шоир ба таври

хеле муҷаз васфи Тоҷикистон мекунад:

*Аҳли тамаддун,
Мо тоҷиконем.
Бо сулҳу ваҳдат
Пайвандҷонем.*

Ё ҷойи дигар, дар тасвири манзараи дилангези баҳору

Наврӯз менигорад:

Наврӯзи хучаста дар

биқӯбад,

Чун духтари дӯстрӯ,

чакалпӯш.

Бо меҳру муҳаббати

дучандон

Гирем варо ҳама дар оғӯш.

Дар шеъри «Нукраоб», ки унвони маҷмуа аз номи он гирифта шудааст, шоир дар мадҳи рӯди кӯҳии зодгоҳаш меғояд:

Нукраоб, эй Нукраоб,

Бар қучо дорӣ иштоб?

То шавӣ поку зулол,

Меҳӯрӣ сад печу тоб...

Ашъори тозаи устод Ша-фоати Назар, ки саршор аз меҳру муҳаббати шоир ба Тоҷикистони азиз мебошанд, тухфаи арзандаест барои насли наврас ва хонандагони муассисаҳои таълимии киш-вар.

Ш. РАҶАБЗОД,
«Омӯзгор»

Федератсияи Россия барои дастгирии Барномаи ғизои мактабӣ дар Тоҷикистон 2 миллион доллар ҷудо мекунад.

► МЕРОСИ БУЗУРГОН

Ба дониш бувад нек
фарҷоми ту

Шоирони тоҷик аз оғоз ба масоили маънавияту ахлоқ, бахусус, ба дониш андӯхтан таваҷҷуҳи зиёд зоҳир мекарданд. Устод Рӯдакӣ фармудааст:

*То ҷаҳон буд аз сари одам фароз,
Кас набуд аз роҳи дониш бениз...*

Дар “Шоҳнома”-и Абулқосим Фирдавсӣ низ ситиш бузургдошти хирад мавқеи баланд дорад ва шоир ҳамеша бадиро накушиш кардаву некиро сутудааст. Ба андешаи Фирдавсӣ, “*Ҷаҳон сар ба сар ибрату ҳикмат аст*”. Дар “Шоҳнома” шоир фасли хосеро ба тавсифи тахти унвони “Гуфтор андар ситиши хирад” бахшидааст. Дар ин фасл шоир саъй намудааст, ки мавқеи баланди хирадро ҳамчун мояи аслии ҳастии инсон ва раҳнамуну раҳнамои ӯ дар пешрафти зиндагӣ баён кунад:

*На тезӣ, на сустӣ ба кор андарун
Хирад бод ҷони тӯро раҳнамун.
Хирад гир, к-орониши кори туст,
Ниғаҳдори гуфтору кирдори туст.*

Дар “Шоҳнома” таъкид бар он мешавад, ки обрӯ ва шарафи инсон аз донишомӯзист ва инсон набояд дар кӯчаи бедонишӣ қадам ниҳад ва раҳгум занад. Ба гуфтаи ҳақим Фирдавсӣ, дониш мисли чашм аст ва инсон бо шарофати дониш пеши роҳашро мебинад ва пайдову пинҳон метавонад бишносад. Агар, ҳатто, чашми сар тира гардад, инсон метавонад, бо чашми дил оламро бубинад:

*Агар чашм шуд тира, дил равшан аст,
Равонро зи дониш ҳамон ҷавшан аст.*

Ҳақим Фирдавсӣ панду андарзҳои худро бештар аз забони файласуфону мубаддон, ки дар “Шоҳнома” тимсоли хираду донишанд, баён намуда, аз ҷумла, “Пандномаи Бузургмехри Ҳақим”-ро офаридааст. Фирдавсӣ то навиштани “Шоҳнома” дониш намеандӯхт ҷи гуна метавонист чунин асари ҷовидонае биофарад?

Фирдавсӣ танҳо бо андарзҳои ҳақимона, ки

“Шоҳнома” саршори онҳост, қаноат намекунад ва аз забони қаҳрамонони худ низ ба мардум панд медиҳад, роҳу равиши дурусти зиндагиро меомӯзад ва ҳамагонро ба қорҳои неку ҳақида ҳидоят мекунад. Ба гуфтаи Фирдавсӣ, ҳар ки оби ҳаёти дониш дар мазраи дил бирезад, обрӯманд хоҳад шуд:

*Ба дониш бувад мардро обрӯй,
Ба бедонишӣ, то тавонӣ, мапӯй.*

Ҳадафи шоири бузург аз ин гуна тавсифу тарғиби дониш дар “Шоҳнома” маърифатнокии инсон, рушди ҷомеа, ободию озодии Ватан мебошад. Зеро бидуни дониш ба пешрафту такомули маънавия ва ба худшиносӣ худсозӣ касе расида наметавонад. Дониш ба инсон қудрат ва тавоноӣ мебахшад, дӯсту мададгори ӯ дар ҳама ҷодаи зиндагист. Инсон танҳо бо шарофати дониш метавонад некро аз бад тарҷеҳ бидиҳад ва роҳҳои ноҳамворро барои ҳеш ва пайвандону фарзандонаш ҳамвор гардонад. Фирдавсӣ донишро барои башар як амри ҳаёти доништа, байни нодону доно фарқ гузошта, тафовути онҳоро аз ҳамдигар нишон медиҳад. Ҳамагон сон ки тани инсон ба ғизо ниёз дорад, ҷон низ ба дониш ниёзманд аст:

*Валекин зи омӯхтан ҷора нест,
Кӣ гӯяд, ки доною нодон якест?
Ба дониш бувад нек фарҷоми ту,
Ба мину диҳад ҷарх ороми ту.*

Андешаҳои ахлоқиву тарбияви Фирдавсӣ, бахусус, имрӯз, дар замони ҷаҳонишавӣ, ки инсоният, аз як тараф, ба қуллаҳои баланди пешрафти илму техника расида, аз сӯйи дигар, ба вартаи фасоди маънавий дучор шудааст, хеле муҳиму муфид мебошанд.

Зулфия ШАРИФОВА,
омӯзгори мактаби № 93,
шаҳри Душанбе

► АДАБИЁТ

Ба чашми дилат дид бояд ҷаҳон

Дар ашъори шоирон ва осори насри нависандагон ғояҳои бузургӣ инсондӯстӣ, адолатпарварӣ, ватандӯстӣ, ҳештаншиносӣ ва тарғиби ҳислатҳои нек, ҳамчун ростию росткорӣ, ҳақиқатҷӯӣ, соҳавату ҳимматбаландӣ, хайрхоҳию накукорӣ, парҳез намудан аз дурӯғу хиёнат, беаҳдӣ ба қавлу вафо, дасисаю хабарчинӣ ва ғайра мавқеи муҳим ва олидарача дорад. Ҳанӯз дар осори замони пешазисломӣ, аз ҷумла, китоби муқаддаси «Авесто» ин шиори гуманистӣ талқин карда мешуд: рафтори нек, кирдори нек, пиндори нек. Моҳияти ҳастию бақои одам ва рисолати инсонии ӯ дар як ҷумла хеле мучазу мушаххас ифода ёфтааст, ки аз нубуғи хирадмандону фозилони гузашта тоҷик шаҳодат медиҳад. Баъдан, дар замони нуфузи дини ислом панду андарз дар китоби осмонии «Қуръон» ҷойгоҳи азимро ташкил дод. Одамушшуаро Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ тамоми ашъори худро ба васфу тарғиби некию накукорӣ, андӯхтани илму дониш, ба ниёзманду афтодагон дастӣ ёри дароз кардан ва амсоли инҳо бахшида, донишро ҷароғи равшан ва аз ҳама бадихо ҷун ҷавшан барои инсонҳо ҳисобидааст. Метавон хусусиёти ғоявию тарбиявии ашъори сурудаи Рӯдакиро бо ин байти ӯ хулоса кард, ки ҷанбаи ҳикматомӯзу фалсафӣ дорад:

*Ба чашми дилат дид бояд ҷаҳон,
Ки чашми сари ту набинад ниҳон.*

Абулқосим Фирдавсӣ хирадро тоҷи сари шаҳриёрон номида, инсон тавононо доно онеро мешуморад, ки илмеву донише омӯхта, сарбаланду соҳибнуфуз мебошад. Абуали ибни Сино ба он ақида аст, ки инсон фозилу некрой набояд ба донишҳои омӯхтааш қаноатманд гардида, барои минбаъд ба қоҳилӣ тан бидиҳад. Ба таъкиди абармарди шеърӣ форсӣ-тоҷикӣ, табиби

ҳамадон, дунё ба таври пурра омӯхтанашаванда аст, аз ин рӯ, илму дониши инсон дар фаҳму даркӣ асрори заминро қайҳон қифоят намекунад.

Шоирони соҳибсабқу фарзона Умари Хайём, Низомии Ганҷавӣ, Саъдии Шерозӣ, Абдурахмони Ҷомӣю Камоли Хучандӣ, Сайиди Насафӣю Ҳофиз, Бедилу Ҳилолӣ ва дигарон тамоми эҷодиёти худро ба таълиғи масоили тарбиявию ахлоқӣ бахшида, бузургию рисолати инсонро дар соҳибхираду донишманд будани ӯ ҳисобидаанд. Аз ҷумла, Ҳофизӣ Шерозӣ қараму ҳиммати олии инсонҳоро дар байте аз ғазалҳояш ба таври зайл таъкид намудааст:

*Навиштаанд бар ин равоқ забарҷад бо зар,
Ки ҷуз накуши аҳли қарам нахоҳад монд.*

Хуллас, моҳияту ғояи ҳақимонаю олии осори шуарову нависандагони гузаштамон маҳз тарбия буда, онҳо мероси гаронбаҳое ба пасояндагон боқӣ гузоштаанд, ки дар шинохти маърифати инсонҳо нақши ҷовидонӣ дорад.

Шаҳло КАЛАНДАРОВА,
омӯзгори гимназияи №2,
ноҳияи Шохмансур

► ИСЛОҲОТ

Бо мақсади таъмин намудани шароит барои ниғаҳдорӣ ва ҳифзи саломатӣ тақмили натиҷаҳои таълимии хонандагон Стратегияи рушди устувори ғизои мактабӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи то соли 2027, бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон (аз 29 сентябри соли 2017, №456) қабул гардидааст.

Дар нимсолаи якуми соли 2021 “Тартиби ташкили ғизои мактабӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон” бо забонҳои тоҷикӣю русӣ таҳия гардида, бо вазоратҳои рушди иқтисод ва савдо, молия, тандурустӣ

ки тавассути он муассисаҳои таҳсилоти умумӣ имкони бо пардохтҳои пулӣ харидорӣ намудани маҳсулоти озуқавориро аз бозорҳои маҳаллӣ пайдо намоянд. Барои омӯзиш, таҳлил ва ба баҳодиҳии механизми интиқоли маблағи нақдӣ дар шароити кишвар, барои иштирок то 25 муассисаи таҳсилоти умумии ибтидоӣ дар шароити шаҳру ноҳияҳо ва деҳот интихоб карда мешавад. Чудо намудани маблағ (на маҳсулоти озуқаворӣ) ба муассисаҳои таҳсилоти умумӣ боиси пайдо шудани имконоти ухдадорӣҳои бештар оид ба шарҳи таркиби сабади истеъмоли ва ди-

Стратегияи рушди устувори
ғизои мактабӣ ва татбиқи он

ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли мувофиқа шуда, Вазорати маориф ва илм онро тасдиқ намудааст.

Мақсади асосии таҳияи тартиби мазкур, таъмини ҳифзи саломатӣ тавассути ташкили ғизои мактабӣ барои хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ буда, шарту талабот ва меъёрҳои ташкили ғизои мактабӣ, инчунин, танзими муносибатҳои байни муассисаи таҳсилоти умумӣ ва шахсони воқеию ҳуқуқиро ба танзим мебарорад.

Ҳамзамон, аз тарафи вазорат “Дастурамал оид ба иҷрои Барномаи ғизои мактабӣ тавассути интиқоли маблағҳои нақдӣ ба муассисаҳои таҳсилоти умумӣ” таҳия гардида, бо вазоратҳои молия, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва Кумитаи иттифоқи касабаи кормандони соҳаи маориф ва илм мувофиқа карда шуда, ин ҳуҷҷатро Вазорати маориф ва илм тасдиқ намудааст. Дастурамал оид ба иҷрои барномаи ғизои мактабӣ тавассути интиқоли маблағҳои нақдӣ ба муассисаҳои таҳсилоти умумӣ бо мақсади ба низомии ягона даровардани ҳуҷҷатҳои меъёрии ҳуқуқии вобаста ба тартиби чудо намудан ва истифодаи маблағ аз ҳисоби Барномаи озуқаворӣю ҷаҳонии Созмони Милали Муттаҳид ва маблағҳои бучети давлатӣ барои бехтар намудани ғизои мактабӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон (ба ғайр аз муассисаҳои таҳсилоти умумии хусусӣ ва муассисаҳои таҳсилоти умумии типӣ нав) истифода бурда мешавад.

Инчунин, Барномаи озуқаворӣю ҷаҳонӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тасмим гирифтааст, ки барномаи озмоишии хурдери ҷорӣ намояд,

гаргунсозии таомномаи ғизои муассисаҳои таълимӣ мегардад. Интиқоли маблағҳои нақдӣ аз ҷониби Барномаи озуқаворӣю ҷаҳонӣ ба иқтисоди мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ низ манфиатовар мебошад, ҷанки муассисаҳои таълимӣ аз истехсолкунандагони маҳсулоти кишоварзии маҳаллӣ ва хоҷагҳои деҳқонӣ маҳсулот харидорӣ намуда, боиси афзоиш ёфтани даромаднокӣю онҳо мегарданд, ки ин дар навбати худ, эҳтиمولан, ба таъсиси ҷойҳои иловагии қорӣ ва сарчашмаҳои иловагии манбаъҳои андозбандӣ дар мақомоти маҳаллӣ мегардад.

Мақсади асосии Барномаи ғизои мактабӣ аз инҳо иборат мебошад. Таъсиси усули самаранокӣ пардохтҳои пулӣ ба муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ барои ғизои мактабӣ, ки хариди маҳсулоти озуқавориро таъмин менамояд, бехтар намудани иқтисоди инстиутсионалӣ ва таъмини ҳисоботдиҳӣ марбут ба мудирияти истифодабарии маблағҳо аз ҷониби муассисаҳои таълимӣ ва ё мақомоти маҳаллӣ, таъсис додани талаботи интизоршаванда ва бехтар намудани занҷираи таъминот барои маҳсулоти маҳаллӣ бо роҳи пайвасти намудани хоҷагҳои деҳқонӣ бо бозорҳои маҳаллӣ ва муассисаҳои таълимӣ, дастгирӣ намудани раванди иҷрои Барномаи ғизои мактабӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тавассути вусъатёбии ботадричи чудо намудани маблағҳо ба муассисаҳои таҳсилоти умумӣ дар асоси далелу мушоҳидаҳои, ки аз татбиқи ташаббуси пилотӣ (озмоишӣ) ба даст оварда мешавад.

Б. ХОҶАЕВ,
қоришнос

СИМО

Ним аср дар тарбияи шогирдон

Дари ҳучраи кориамон кушода шуда, ду нафар шахси солхӯрда ворид гардиданд:

- Банда Эсанкул Холмуродов ва ин кас ҳамкасб, дӯсту рафики ба дил наздик Нарзикул Хочакулов, - муаррифӣ кард худо ҳамроҳашро шахси аввалӣ. - Хостем бо аҳли нашрияи «Омӯзгор» аз наздик вохӯрем. Солҳое, ки мо бо «Омӯзгор» ҳамкорӣ доштем, идораи рӯзнома дар ҷойи дигар буд. Хайр ҳеҷ гап не, - бо табассуми малех меафзояд Э. Холмуродов, - муҳимаш он, ки ба мақсадамон расидем.

Пас аз ахволпурсии самимона меҳмонони мо арз намуданд, ки аслан, ҳарду барои иштирок дар таҷлили ҷашни нимасраи хатми Донишқадаи омӯзгории ба номи Т. Г. Шевченко (ҳоло ДДОТ ба номи Садриддин Айни) ба пойтахт омадаву пас аз анҷоми он роҳ ба идораи нашрияи пеш гирифтаанд.

Аз суҳбат маълум гардид, ки Э. Холмуродов мактаби миёнаи рақами 11 - и деҳаи Шинги шаҳри Панҷакентро соли 1966 хатм кардааст. Аз солҳои мактабхонӣ ба ҳодисаҳои табино физикӣ ва ба омӯзиши фанни химия шавқи беандоза доштааст. Орзу кардааст, ки ҳатман омӯзгор шуда, ба бачаҳо асрори фанҳои табиӣ, аз ҷумла, химияро меомӯзонад. Пас аз хатми мактаби миёна ба факултаи табиатшиносӣ (шуъбаи биология - химия) - и Донишқадаи омӯзгорӣ ҳуҷҷат супорид. Толеъ мадад карду бахт ба рӯяш хандид. Азми дурусту саъйи комил, ки дошт, ба орзуяш расида, донишҷӯӣ гардид.

- Агар тахсили мо - донишҷӯёни солҳои ҳафтодуми қарни гузаштаре бо донишҷӯёни имрӯза муқоиса намоем, - мегӯяд ӯ, - фарқ аз замин то осмон аст. Бо вучуди он ки китобҳои таълимӣ камчин буданд, ҳама ташнаи дониш будем. Касе ҳақ надошт, ки ба дарс бе тайёрӣ ояд. Хуллас, масъулиятмон хеле баланд буд. Ҳоло аксар бачаҳо ба хондан чандон шавқ надоранд. Албатта, ҳастанд ҷавонону наврасони ташнаи илм, аммо сафи ҷунинҳо бояд сол аз сол афзояд, зеро шароити хондану омӯхтан имрӯз хеле беҳтар гардидааст.

Омӯзгори таҷрибаандӯхта ҳини суҳбат мекӯшад, ки ҳатман суҳанони худро бо мисолҳои воқеӣ тасдиқ намояд. Ва воқеан ҳам, назари фарох, дониши мустаҳкам ва омӯзиши пайваставу хотираи қавиаш имкон додааст, ки мисолу масъалаҳои зиёди физикиву химиявиро дар зехнаш нигоҳ дорад.

Э. Холмуродов рӯзҳои нахустини ба мактаби рақами 25 - и шаҳраки Сугдиён омаданаширо хуб дар хотир дорад.

- Роҳбари мактаб маро бо хонандагон шинос кард, - мегӯяд ӯ. - Бачаҳо аввал ба ман чандон аҳамият намедоданд, дарсро дуруст гӯш намекарданд. Аз дарси навбатӣ эҳсос кардам, ки ба фанни химия чандон рағбат надоранд. Бинобар он, усули таълимиро дигар кардам. Бо онҳо суҳбати рӯ ба рӯ оростам. Чанд савол додам, ки ба ҳуди онҳо вообаста буд. Масалан, фоиди зарурати каучукро ҳамчун ашёи хом фаҳмондам. Оид ба нуриҳои минералӣ, таркиби химияи баъзе ашёи атроф маълумот додам. Бо чанд саволи дигар ва радду ба-

дали андешаҳо онҳо эҳсос мекарданд, ки химия барои зиндагӣ чӣ қадар зарур будааст. Дарсҳои лабораториро бо истифода аз асбобҳои химиявӣ ташкил кардам. Хуллас, коре кардам, ки меҳри шогирдон нисбат ба фанни мазкур зиёд гардид. Чунин усулро баъдтар дар мактаби рақами 72 - и шаҳраки Саразм низ истифода бурда, меҳри ин фанро дар дили бачаҳо ҷой қунонда тавонистам.

- Омӯзгорӣ касби мушқил, вале пурифтихор аст, - мегӯяд ҳамсуҳбати мо. - Имрӯз мактабе, ки ман дарс мегӯям, шаст нафар омӯзгор дорад. Аз чор нафар омӯзгори химия ду нафарашон шогирдони инҷонибанд, ки аз ин мефахрам. Ҳоло шогирдони банда дар ҳар минтақаи ҷумҳурӣ ва берун аз он низ қору фаъолият доранд.

Устод Э. Холмуродов соли 1986 дар озмуни умумиттафоқи

омӯзгорони ҷавон ширкат варзида, дар таҳияи воситаҳои дидактикии таълим ҷойи ифтихориро соҳиб гардидааст. Соли 1987 бошад, дар Анҷумани ҳафтуми омӯзгорони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва соли 1989 дар Анҷумани чоруми омӯзгорони ИҶШС ширкати фаъолна варзидааст. Ҳамчун омӯзгори таҷрибадор ва муаллим - методист ҳамасола дар хонишҳои педагогӣ низ бо мавзӯҳои ҷолиби диққат суҳанронӣ намудааст. Соли 1999 дар озмуни «Омӯзгори сол» ширкат варзида, дар байни омӯзгорони вилоят ғолибиятро ба даст овард. Соли 2000 - ум бо нишони «Аълоии маорифи Тоҷикистон» шарафёб гардид.

Омӯзгори пуртаҷриба ва инсонӣ комил Э. Холмуродов ба навиштани мақолаҳои илмиву оммавӣ, методӣ низ шугл варзидааст. Навиштаҳои ӯ дар маҷаллаҳои «Мактаби Советӣ», (ҳоло «Маърифати омӯзгор»), рӯзномаи «Газетаи муаллимон» (ҳоло «Омӯзгор») ва нашрияҳои шаҳриву ноҳиявӣ ва вилояти Сугд борҳо чоп шудаанд. Тавасути навиштаҳои ӯ ҳамчун омӯзгори таҷрибадор ба ҳамкасбони хеш маслиҳату машваратҳои методӣ дода, аз таҷрибаи кори худ нақл намудааст.

Имрӯзҳо омӯзгори пуртаҷрибаю собикадор Э. Холмуродов дар синфҳои 8 - 10 - и мактаби рақами 72 - и шаҳраки Саразми шаҳри Панҷакент ба шогирдон асрори фанни химияро меомӯзонад. Вай ақида дорад, ки завқ ва саводи шогирдон ба ин ё он фан аз маҳорат ва дониши мукаммали омӯзгор вобастагии зич дорад. Вале афсӯс, ки на дар ҳамаи таълимгоҳҳо таҷхизоти лабораторӣ мавҷуд аст. Аз ин ҷост, ки Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон «Бистсолаи омӯзиш ва рушди илмҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф»-ро эълон доштанд.

Ҳини хайрухуш омӯзгори нуктасанҷ Э. Холмуродов гуфт:

- Як «сир» - амро ба шумо гуфтаниам. Ҳангоми тафреҳ ба шеърҳои низ шавқ дорам. Устод ба нишони тасдиқи суҳанаи маҷмуаи - «Меҳрнома» - ашро аз ҷузъгираш бароварда, ба таври намуна чанд шеър кироат кард, ки аз маҳорати баланди эҷоднаш дарак меод.

**Ҳотами ХОМИД,
«Омӯзгор»**

МЕҲРНОМА

Зиндагиномаи инсони шариф, устоди варзида ва олими пухтакор Рамазонӣ Давлатов саршори рӯзҳои хотирмон, эҷодашон тақвиятдиҳандаи тафаккури ҷавонон дар рӯҳияи ҳештаншинӣ, арҷ гузоштан ба арзишҳои миллӣ ва эҳсоси ватандорист.

Мавсуф соли 1972 дар деҳаи зебо-манзари Анзоби ноҳияи Айни, ки табиати сарсабзу обҳои мусаввояш ҳаловатбахши рӯҳу ҷон аст, чашм ба олами ҳастӣ кушодааст.

Баъди хатми ДДОТ ба номи С.Айни (факултети филология) тӯли солҳои 1995-1997 дар вазифаи лаборанти кафедраи адабиёти тоҷикӣ донишгоҳ, солҳои 1997-1999 ба сифати мудири шуъбаи касбинтиҳобкунии Вазорати меҳнат ва шугли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, солҳои 1999-2004 дар вазифаи ҷонишини директор оид ба таълими гимназия-литсеи №1-и деҳаи Чорбоғи ноҳияи Варзоб фаъолият варзидааст.

Солҳои 2004-2006 ба ҳайси инспектори

Ҷомеашиноси муваффақ

шуъбаи маорифи ноҳияи Варзоб ва тӯли солҳои 2006-2008 дар вазифаи муаллими калони кафедраи фалсафа ва сиёсатшиносии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон фаъолият намудааст.

Дониш, маҳорат, қобилиятнокиашро ба эътибор гирифта, соли 2008 ўро ба вазифаи мушовири калон ва ҳамроҳангсози Ҳаракати ваҳдати миллӣ ва эҳёи Тоҷикистон сазовор донистанд, ки то соли 2020 дар ин вазифаи пурмаҳсул иродатмандона ва содиқона фаъолият дошт. Дар баробари қорҳои давлатии роҳбарикунанда, инҷунин, ба ҳайси ҳамкор ба омӯзгорӣ машғул гашта, дар кафедраи фалсафаи ДДОТ ба номи С.Айни ба донишҷӯён аз фанҳои фалсафа ва сотсиология дарс мегуфт. Баъди пурра ба донишгоҳ гузаштан муддати ҳашт моҳи соли таҳсили 2020-2021 дар вазифаи котиби Шӯрои олимони донишгоҳ фаъолият варзид ва аз моҳи ноябри соли 2021 то ҳол ҳамчун сардори шуъбаи мониторинги сифати таҳсилот ва назорати электронии ҳамаи донишгоҳ фаъолият дорад. Р.Давлатов дар тарғиби илму дониш

бот дошта, пайваста барои тақвият ёфтани маҳорати таҳқиқотиаш ҷаҳду чадал мекунад. Ҳамчун олими нуктасанҷ ва дақиқназар, дар мавзӯи «Накши иттилооти муосир дар ҷаҳонишавӣ ва баҳамтаъсиррасонии фарҳангҳо» рисолаи номзадӣ таҳия карда, дар Шӯрои дифои Паҷуҳишгоҳи фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳукуқи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон (собиқ АИҶТ) бомуваффақият Ҳимоя кардааст. Рисолаи докториаш таҳти унвони «Фалсафаи табиати Ибни Рушд» барои Ҳимоя омода аст. Муаллифи зиёда аз 40 мақолаи илмӣ ва илмиву оммавӣ, Аълоии маорифи Тоҷикистон, узви Иттифоқи журналистони Тоҷикистон аст.

Устоди тозақор ва инсонӣ наҷиб Рамазонӣ Давлатов ба синни 50 қадам ниҳод. Ўро ба ин муносибат табрику таҳният гуфта, барояш умри дароз, таъби болида, хонаи обод таманно дорем.

**Бобоҷон САМИЕВ,
Рамазон НАЗАРИЕВ,
Ҳобил ЗИКРИЗОДА,
Шоҳназар БЕРДИЕВ**

ТОЗАНАШР

Нашри навбатии «Кино»

Кино аз навъҳои муҳими санъат ба ҳисоб рафта, таърихи гузаштаре бозгӯ мекунад. Бо мақсади шинос гардондани муҳлисони ин соҳа муассисаи давлатии «Тоҷикфилм» нашрияи расмӣи худро бо номи «Кино» таъсис додааст, ки шумораи дуюми он ба қариб аз ҷоп баромад. Ин шумора ба 100 - солагии Ҳунарпешаи халқии Тоҷикистон, дорандаи Ҷоидаи давлатии ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ Борис Кимёгаров бахшида шудааст.

Мусоҳибаи киношинос Тилло Неккадамов бо Елизавета Кимёгарова (духтари Б. Кимёгаров) бо номи «Ташаккур ба сиёсати фарҳангдӯстонаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва халқи бошарафи тоҷик, ки хотираи пада-

рамро гиромӣ медоранд», хеле ҷолиб аст. Мақолаи Маҳмадсаид Шохийн - директори муассисаи давлатии «Тоҷикфилм» - «Тоҷикистон манбаи илҳомаш буд» аз хизматҳои бемисли ин таҳиягари машҳур дар кинои тоҷик қисса мекунад.

Хонандагони маҷалла, ҳамчунин, аз навиштаҳои муаллифони дигари шумора маълумоти фаровоне пайдо карда метавонанд.

Манзараҳои дилфироии Тоҷикистон, ки аксари филмҳои машҳури «Тоҷикфилм» он ҷо ба навор гирифта шудаанд, расму суратҳои зиёди синмогарони тоҷикро хориҷи саҳифаҳои маҷалларо оро додааст.

**Х. ШАҲРИЁР,
«Омӯзгор»**

▶ ШАМЪИ ХОТИРА

Ватандӯсти
ҳақиқатнигор

Ҳодисаву воқеаҳои солҳои навадуми кишварамон аз он шаҳодат медиҳанд, ки наҳзатиҳо ба таъқибу террори рӯзноманигорон, ки аз воқеият ва ҳақиқат дифоъ намуда, ақидаҳои ифротии саркардагону аъзои ташкилоти террористии наҳзати исломиро маҳкум мекарданд, даст мезаданд.

Рӯзноманигори ватандӯст, ки ба касби худ содиқ аст, бо беадолатӣ ва зулму истибдод муқобил истода, ҳатто дар майдони мубориза ҷони худро дарег намедорад. Аз ин ҷост, ки рӯзноманигори ватандӯсту ҳақиқатнигор ҳамеша мавриди фишору таъқиботи гурӯҳҳои созмонҳои зиддимардумӣ, аз ҷумла, наҳзатиҳои ифротӣ қарор мегирифтанд.

Дар назар бояд дошт, ки зӯргӯйиву истибдоди наҳзатиҳои ифротӣ, ки ба муқобили рӯзноманигорони асил нигаронида шуда буд, фаъолияти рӯзноманигорони ватаниро қатъ накард, балки онро вусъат бахшид. Яке аз ҷунин рӯзноманигорони мубориз Саидшо Саидов ба ҳисоб меравад, ки ҷони худро барои ҳифзи ватан аз дастаҳои хунхори наҳзатӣ нисор кардааст. С.Саидов соли 1967 дар деҳаи Лангари ноҳияи Муъминобод таваллуд шудааст. Баъди хатми риштаи рӯзноманигорӣ, соли 1990 ба Радиои Тоҷикистон ба кор омада, дар вазифаи танзимгари овоз фаъолият намуд. Саидшо ҳамчун рӯзноманигори ватандӯсту қавириода дар касби худ содиқ буд. Ба беадолатӣ ва зулму ситам ба мардуми бегуноҳи кишвар аз ҷониби ин наҳзатиҳои ифротӣ бетараф наистода, бо қалам, бо суҳан бар зидди ин разилон мубориза мебард.

Баъди ду соли фаъолият дар Радиои Тоҷикистон С.Саидов ба сафи Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон даъват шуда, ҳамчун нишонзан (снайперӣ) хизмат мекунад. Чолокию кордонии ӯро ба назар гирифта, моҳи февралӣ соли 1996 аз ҷониби роҳбарияти Вазорати мудоғибаи Ҷумҳурии Тоҷикистон С. Саидов ба дигар қисми ҳарбӣ гузаронида шуд.

Дар он солҳои мудҳиш, ки минтақаи Рашт таҳти назорати ҷангҷӯи ташкилоти террористии наҳзати исломӣ буд, онҳо дар ин минтақа қоидаҳои исломиро аз рӯи фаҳмишҳои ифротии наҳзатӣ қорӣ карда, ба зулму ситам, қатлу гораи мардуми бегуноҳ даст мезаданд. Бо мақсади озод намудани мардуми ин диёр аз зулми хунхорони наҳзатӣ аз ҷониби роҳбарияти Вазорати мудоғибаи ҶТ нақшаи оғоз намудани амалиёти ҷангӣ ба муқобили гурӯҳҳои яроқдори наҳзатӣ оғоз намуда, хизматчиёни ҳарбию ба ин амалиёт сафарбар намуданд. Дар қатори он родмардони шӯҷи Ватан С.Саидов низ буд, ки дар ноҳияи Тавилдара (ҳоло Сангвор) бар зидди ин қувваҳои сиёҳкору ҷудоандозии наҳзатӣ мубориза мебард. Саидшо дар амалиётҳои ҷангӣ фаъолона иштирок намуда, бо истодагарию далерӣ ва шӯҷаотмандӣ дар як муҳлати кӯтоҳи хизмати ҳарбӣ вирди забонҳо гашта буд. Дар яке аз амалиётҳои ҷангӣ бар зидди террористони наҳзатӣ вай саҳт ярадор шуда, баъдан бе беному нишон мегардад ва то ҳол ҷустуҷӯи ин марди мубориз натиҷае надодааст.

Имрӯз ҳарчанд С.Саидов дар байни мо нест, вале қорнамоию ҷонфидои ӯ ҳамеша дар ёди мардум то абад нақш бастаю аз хотираҳо зудуда нахоҳад шуд.

Сайҳомид САФАРОВ,
сармуҳаррири рӯзномаи
«Субҳи меҳнат»-и ноҳияи Муъминобод

▶ ТАМАННИЁТ

Охири моҳи декабри соли 2021 дар толори Маркази наврасон ва кӯдакони шаҳри Душанбе озмуни шаҳрии «Омӯзгори соли Тоҷикистон-2021» баргузор гардид.

Дар озмун чор нафар довталаб: Моҳира Мӯсоева – омӯзгори географияи литсейи №3 барои хонандагони болаёқати шаҳри Душанбе, Сайлигул Ашӯрова – омӯзгори синфҳои ибтидоии мактаби №126-и ноҳияи Фирдавсӣ, Лайлӣ Мазарипова – омӯзгори забони давлатии мактаби №56-и ноҳияи Сино ва Шеравган Файзов – омӯзгори физикаи литсейи назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон иштирок намуданд.

Омӯзгор Моҳира Мӯсоева аз рӯйи ҳафт шартӣ озмун натиҷаҳои баландтаринро ба даст овард. Дарси намунавии омӯзгор, ки дар ҳузури ҳаёти ҳакамон чараён гирифт, бо истифода аз усулҳои нави таълим – технологияи муосир, муносибати босалоҳият дар таълими география диққатҷалбкунанда буданд. Ҳангоми кор бо тахтаи электронӣ омӯзгор маҳорати баланди педагогӣ нишон дод. Ӯ дар ташкил ва гузаронидани соати тарбиявӣ ва маҷлиси падару модарон низ маҳорати хуби педагогӣ доштаниро собит кард ва ба саволҳои онд ба санадҳои меъриии ҳукуки соҳаи маорифи омӯзгор Моҳира Мӯсоева ҷавоби мушаххас дода тавонист.

Аз рӯйи натиҷаи бадастовардаи довталабони озмун омӯзгор Моҳира Мӯсоева бо гирифтани 42,4 ҳол ғолиби «Омӯзгори соли Тоҷикистон – 2021» дар шаҳри Душанбе доништа шуд. Довталабон Сайлигул Ашӯрова бо 32,7 ҳол, Лайлӣ Мазарипова бо 24,5 ҳол ва Шеравган Файзов бо 22,7 ҳол ҷойҳои дуюм, сеюм ва чорумро бо ҳам диданд.

Моҳира Мӯсоева хатмкардаи фа-

култети географияи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айни мебошад ва таҷрибаи 26-солаи омӯзгорӣ дорад. Баъди хатми донишгоҳ соли 1995 фаъолияти кориашро аз вазифаи лаборанти кафедраи географияи иқтисодӣ оғоз намудааст. Бо сабаби барпо кардани оила аз соли 1996 то соли 2014 дар мактаби №5, ба номи Фирдавсии ноҳияи Навбахори вилояти Навоии Ҷумҳурии Ўзбекистон аз фанни география ба шогирдон дарс гуфтааст. Соли 2014 бо аҳли оилааш ба шаҳри Душанбе меояд ва дар лит-

Шогирдони омӯзгор Моҳира Мӯсоева дар давоми чанд соли охир ғолибони олимпиадаҳои ноҳиявӣ, шаҳрӣ ва ҷумҳуриявӣ гардидаанд.

Хонандаи синфи 11 Шукрона Азизова соли 2020 ба гирифтани «Ҷоми Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон» дар соҳаи географияи мушарраф гардид. Соли 2021 дар озмуни ҷумҳуриявии «Илм - фуруғи маърифат» се шогирдаш дастболо гардиданд.

Дар муддати фаъолияти педагогикаш Моҳира Мӯсоева дар наشرҳои мамлакат зиёда аз 20 мақолаи илмӣ, методӣ

Моҳираи соҳибмаҳорат

сейи «Роҳнамо», гимназияи №1, литсейи №2 ва имрӯз дар литсейи №3-и шаҳри Душанбе фаъолияти педагогикашро идома медиҳад. Дар ин муддат ӯ дар чандин семинар, тренинг ва лоиҳаҳои байналмилалӣ ширкат варзида, ба дастовардҳои баланд соҳиб гардидааст. Аз ҷумла, иштирокчиҳои озмуни шаҳрии «Синфи соли 2015», озмуни «Мақолаи беҳтарин» оид ба «Ҳифзи муҳити зист-2016», озмуни ҷумҳуриявии «Дарсҳои намунавӣ» дар Маркази ҷумҳуриявии технологияи иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ – 2017, иштирокчиҳои семинар-тренинги «Сандуқчаи иқлимӣ» бахшида ба «Дахсолаи байналмилалӣ амал» «Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028», иштирокчиҳои Барномаи рушди СММ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ташкилоти «Песи» оид ба масъалаҳои «Тағйирёбии иқлим» (2019) ва ғайра буд.

ва тарбиявиро ба нашр расонидааст. Дастурҳои методии омӯзгор (бо ҳаммуаллифӣ) «Намунаи бозикҳои географӣ ва истифодаи онҳо дар дарс» ва «Ҷавҳари дониш» (соли 2021) дастраси алоқамандони география гардидаанд. Инчунин, омӯзгор барои ихтироот (патент) бо номи «Штаммҳои бактерияҳои Bacillus megattizlum var. Pyospyticum» бахшида ба 30 – солагии Истиклоли

давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои тайёр кардани нуриҳои бактериядор соҳиби патент гардидааст.

Соли чорум мешавад, ки Моҳира Мӯсоева дар литсей вазифаи ҷамъиятии раиси иттифоқи касабҳои муассисаи таълимиро ба уҳда дорад. Мо ба ин омӯзгори варзида дар даври ҷумҳуриявии озмуни «Омӯзгори соли Тоҷикистон - 2021» барору комёбиҳо орзу мекунем.

Тўрақул ҶУМЪАЕВ,
собиқадори соҳаи маориф

▶ ЛАВҲА

Меҳрубониҳо фаромӯш набояд кард

Писари азизам, ман ин суҳанҳоро дар ҳоле мегуям, ки ту ба хоби ширин рафтаӣ. Хоби зебои ту аз роғи дари хучраат дидаму бе овоз ворид шудам. Дастанатро зер сар карда, бароҳат мекобидӣ. Падари ҷиддию саҳтгирӣ ту чӣ ба ин чо овард? Шояд ман гунаҳкор буданамро хис кардам ва ҳангоме ки дар наздам будӣ, ба ту гуфта натавонистам, ҷуръат накардам. Ман саҳтгир будани худро нисбат ба ту рафтори ту эҳсос кардам...

Саҳарӣ, вақте аз хоб дер бедор мешудӣ, аз хавлӣ истода бо овози баланд, гӯё ҳамсояҳоро бедор мекарда бошам, дод мезадам: «Рӯз имрӯз шуд, ҳоло ҳам мекобӣ?» Саросема аз хоби ноз меҳестӣ. Аз ин амалам нороҳату ғамгин мешудӣ, аммо ҷавоб гардонида наметавонистӣ, зеро ман падарат будам. Эҳтироми падариям иҷоза намедод, ки гап гардонӣ, вале дилат ба тамом хичил мешуд.

Ҳангоми субҳона бо қаҳр ба сўят менигаристаму меҳостам бо як нигоҳ аз ту айб ёбам. Чунон бо қаҳр менигаристам, ки ту ҳатто ҷуръати баҳузур хӯрок хӯрдан надоштӣ. Ҳангоме саратро боло карда, ҳарф задан меҳостӣ, гапатро мебуридам, суҳан гуфтанатро қатъ мекардам.

Ҳангоми ба мактаб рафтаниам ҳам ин кор давом меёфт. Ман аз тарзи либоспӯшӣ, тозакунии пойафзолат, ҷузвдонгирӣ ва ҳатто, аз роҳравият камбудихо меҷустам ва ту дар назди дўстонат дашном меодам. Беҳабар аз ин ки бархӯрдҳои бераҳмонаам ба рӯҳияи ту таъсири манфӣ мерасонд...

Вақти ба кор рафтаниам аз қафоям даст бардошта: “Падарҷон, хайр” мегуфти, ман бошам, ба қафо нигариста: “Гиребони куртаатро рост кун”- гӯён боз камбудиятро ошкор мекардам. Вақте аз кор меодам дар кўча масти бозият медидам, номатро гирифта, зуд ҷеғ мезадам. Гӯё меҳостам, ки дигарон низ фаҳманд, ки ту чӣ хел падари ҷиддӣ дорӣ. Бо ҳашму ғазаб ва синтеза: “Тез ба хона даро! Дигар дар кўча набинам” гуфта, овоз баланд мекардам. Агар ягон ҷои либосат дарида ё сўроҳи шуда бошад, ана, тамом. Аввалин суҳане, ки аз ман мешунидӣ: “Бо пули худат нахаридаӣ, охир, бача. Барои ҳамин дилат намесўзад, чизатро эҳтиёт намекуни, садқаи либос шав” буд.

Боре пас аз хӯроки шом, вақте дар хучраам ба мутолиаи китобу маҷаллаҳо машғул будам, ту охишта ба назди дар ома-

диву бо нигоҳи пур аз меҳр ва интизори ҳарфи хуше ба ман нигаристӣ. Ман чашмамро аз китоб боло карда, бо ҳашм “Дар ин чо чӣ кор дорӣ?” гуфтам. Аммо ту бо дили ғамзада ва чашмони пур аз ашк ба сўям давида, маро ба оғӯш гирифтӣву аз сару рўям бўсидӣ. Намедонам, дар он панҷаҳои хурдакаки ту чӣ сеҳри ниҳоне буд, ки маро аз олами бетафовутӣ берун овард. Чӣ тавр то имрӯз ман муҳаббати ту нисбат ба худам хис накарда будам? Он бўсаи гарму саршор аз самимияти кўдаконаат як умр дар хотири ман мемонад. Сипас, суҳане нагуфта берун рафти.

Баъди ин ҳодисаву аз хучра берун шудани ту, ҳатто, овози қадамҳоятро дар вучуди худ хис кардам. Он одати доимии ман, он саҳтгириву ғазаби ҳамешагӣ кучо шуд? Он камбудчиҳои ман нисбат ба ту кучо шуд? Ҳаёти ту чӣ сон поку зебо будааст-а, писарам? Ба суҳанҳои рости дурӯғ ва хубу бад зуд бовар карда, дар як дам мисли офтоб медурахшидӣ ва гоҳе ба паси абрҳои сияҳ ниҳон мешудӣ. Он меҳру муҳаббат, ки ту нисбат ба атрофиён, хусусан, ман доштӣ, маро ба тааҷҷуб овард. Аз ҳуди ман ҳам маро зиёдтар дўст медоштаиву чӣ хел баён карданатро наметавонистай. Охир, ба ту падари саҳтгират имкон ҳам намеод, ки меҳратро иброс намоӣ. Он даме ки ту маро ба оғӯш гирифтӣву бўсидӣ, аз он лаҳза нафақат хислатҳоям, балки худам ҳам дигар шудам. Шояд падар будани худро хис кардам.

Ва ман алҳол, вақте ки ту ба хоби ноз рафтаӣ, ба наздат омада, ба худ ваъда медиҳам, ки аз пагоҳ ман падари ҳақиқӣ мешавам. Аз пагоҳ ман бо ту дўст мешавам, ба шодиву ғами ту шарик мешавам, вақти гирият мегириям, вақти хандаат меҳандам. Вақте ягон кори нодуруст кардӣ, забони худро мегазам, то ки ин камбудиро нагуяму ягон суҳани бад назанам. Ҳар боре ки шўҳият аз ҳад гузашт, вирди забон, мисли дуо, ин суҳанҳоро тақрор хоҳам кард: “Ӯ кўдак аст, мо ҳам ҳамин тавр будем, ку”.

Ақнун ба ин ҳулоса омадаам, ки пеш аз камбудии як нафарро ёфтани эълон кардан, пеш аз ӯро паст задан ва дашном додан, бояд ӯро фаҳмид. Бояд бо ӯ суҳбат кард, ба ӯ савол дод, хоҳиш кард, ба ҷои ӯ худро монд.

Умедбахт ҲОҶИБЕКОВ,
омӯзгори забони англисии МТМУ-и №19-и
ноҳияи Зафаробод

Дар пойтахти мамлакат барои дарёфти стипендияи Раиси шаҳри Душанбе озмун эълон гардид.

Азиз НЕСИН,
адиби Туркия

Қаҳва ва демократия

Ба мамлакати мо ду чиз намерасад – қаҳва ва демократия. Ҳардуи он ҳам ба мулки мо аз хориҷа меояд. Мо дар замини худамон қаҳва сабзонида натавонистем. Табиатамон, мазмун, ба сабзидану расидани қаҳва мувофиқ нест.

Аз ваҷҳи демократия бошад... Ростӣ гап, мо барои нашъунамои демократия қувва дарег надохтем. Агар ба таърихи мо назар андозед, бовар ҳосил хоҳед кард, ки нахустин тухмҳои демократия сад сол қабл пошида шудаанд. Сад сол!!!

-Худоро шукр! Демократияи мо тараққӣ карда истодааст.

-Демократияи ҷавони мо...

-Демократия самар медиҳад!...-бо овози баланд орзуҳо мекардем, мо. -Шаъну шараф ба фидокоронаш!

Сад сол гузашт ва демократияи мо ҳамоно палакмурда монд. Ҳарчанд ки ба назари баъзеҳо дарахти устувор менамояд.

Агар он қадар қуввае, ки мо дар давоми сад сол барои нашъунамои демократия сарф кардем, барои сабзонидани қаҳва сарф мешуд, мулки мо сар то сар ҷангали қаҳва мебуд. Мо дар вақташ ҳаминро ба ҳисоб нагирифтаем. Ба ҷои тухми демократия дар замини мо тухми қаҳва киштан даркор буд.

Модоме ки нақиштем, оқибаташ ана ҳамин шуд: аз ҷиҳати демократия, Худоро шукр, мо камбудие надорем, вале нарасидани қаҳва дар ҳар қадам ҳис карда мешавад. Қаҳва бӯи хуш медиҳад, демократия ҳатто бӯи надорад. Қаҳваро ба пиёла меандозиву менӯшӣ. Демократияро на хӯрдан мешавад ва на нӯшидан. Пас аз он ҷи ғоида, мепурсед шумо.

Аз хориҷа ба мамлакати мо ҳар қадар хоҳед, демократия меояд, вале қаҳва намедиҳанд, қаҳваро мефурӯшанд, демократияро медиҳанд. Барои якумаш пул мегиранд, дуомашро муфт медиҳанд. Барои харидани қаҳва тилло даркор, барои демократия чизе даркор нест.

Як мулоҳиза кунед: мо чӣ қадар ба қаҳва дилбастагӣ дорем. Сахт одат кардаем! Умрашон дароз шавад онҳое, ки қаҳваи хушбӯро ихтироъ кардаанд! Аввалҳо қаҳва аз ҷав пайдо шуд, вале онро қабул накардаем. Ҳоло аз лӯбиё қаҳва тайёр мекунанд, ки чашми дидан надорем. Мо, туркҳо, миллате ҳастем, ки қаҳваро парастии мекунем.

О, Худои азда ва ҷалла! Агар мо демократияро низ монанди қаҳва мепарастидем!?...
Тарҷумани Ёрун КҶҲЗОД

Ватан

Эй Меҳани ман, чӣ дилрабоӣ,
Андар дилу дидаам ту ҷой!
Аз баҳри ту ҷон фидо намоям,
Бар миллати ман шарафғизоӣ.
То парчами ту бувад парафшон,
То тоҷи сарат бувад дурахшон,
Човид туй ба рӯи олам
Бишқуфтаву тоза чун гулистон.
Эй кишвари халқи покғавҳар,
Эй минбари мардуми суҳанвар,
Бо ҳастият ифтихори мой,
Сарсабз бимону некаҳтар!

Тоҷикистон

Тоҷикистони азизам – кишварам,
Меҳри ту бо ҷону дил мепарварам.
Дар канори пурфурӯғат доимо
Бо тафохур раҳ ба фардо мебарам.

Шукри Меҳан, шукри миллат мекунам,
Шукри сулҳу шукри Ваҳдат мекунам.
Шукр аз он дорам, ки ман ҳам тоҷикам,
Баҳри ту фарзанди неку содиқам.

Тоҷикистон, кишвари ҷонони ман,
Беҳтарин дорои даврони ман.
Дар ҳавои Сулҳ бошӣ ҷовидон,
То абад бо ту бувад паймони ман!

Амонбек МИРЗОБЕКОВ,
омӯзгори мактаби №25-и ноҳияи Ишкошим

Ҳикоят

Гӯянд рӯзе Афлотун нишаста буд. Аз ҷумлаи хосси он шахр марде ба саломи вай даромаду биниаст ва аз ҳар навъе сухан мегуфт. Дар миёнаи сухан гуфт: - Эй ҳақим, имрӯз фалон мард ро дидам, ки ҳадиси ту мекард ва тӯро дуову сано мегуфт, ки Афлотун ҳақим сахт бузургвор аст ва ҳаргиз ҷу ӯ қас набошад ва набудааст.

Хостам, ки шукри ӯ ба ту расонам.

Афлотун ҳақим чун ин сухан бишунид, сар фурӯ бурду бигрист ва сахт дилтанг шуд. Ин мард гуфт: - Эй ҳақим, аз ман тӯро чӣ ранҷ омад, ки чунин дилтанг шудӣ?

Афлотун ҳақим гуфт: - Маро, эй хоҷа, аз ту ранҷе нарасид, вале мусибате аз ин бузургтар чӣ бошад, ки ҷоҳиле маро биситояд ва кори ман ӯро писандида ояд. Надонам, ки чӣ коре ҷоҳилоне кардаам, ки ба таби ӯ наздик будааст ва ӯро хуш омадааст ва маро бисутуда, то тавба кунам аз он қор. Маро ин ғам аз он аст, ки ҳанӯз ҷоҳилам, ки ситудай ҷоҳилон ҳам ҷоҳилон бошанд.

Дӯлона

Олами рустаниҳои Тоҷикистон ғанист. Аз қадимулайём мардуми мо дӯлона, зирк, қот, зира, сиёхалаф, модел, торон, ҷукрӣ, пиёзи анзур, ров, рошак, решак, ҷағ - ҷағ, пудина, ҷойқаҳак, барги зуф ва ҳолмонро ҳамчун гиёҳҳои ғизоӣ истифода мебаранд.

Дар байни рустаниҳои ғизоӣ дӯлона мақоми махсус дорад. Дар дубайтии зер ба ин ишора шудааст.

Дӯлона зиннати кӯҳу адир аст,

Миёни меваҳо бас дилпазир аст.

Ҳамели гардани тифлони дилишод,

Мадору қуввати мардони пир аст.

Дӯлона мансуби оилаи настаранҳо мебошад. Дар Тоҷикистон 11 намуди он мерӯяд.

Дӯлона рустании бисёрсола буда, 200 - 300 сол умр мебинад. Он хурдӯй, ба хунуқӣ тободар ва дорони меваи хӯрданист.

Дар таркиби дӯлона қанд, кислотаҳои органикӣ, витамини С ва дигар моддаҳои фаъоли биологӣ мавҷуданд, ки дар ҷараёни мубодилаи моддаҳо дар организми одам басо муҳиманд. Аз меваи дӯлона шарбат, мураббо низ тайёр мекунанд. Дар тибби

Гузaronандаи бактерияҳо

Пӯшида нест, ки имрӯз баъзеҳо дар хонаҳои хайвоноти хонагӣ, аз ҷумла, гурбало нигоҳбонӣ мекунанд. Меҳрубониҳои мунтазам ва пурҳарорате, ки ба ҷорпоёни хонагӣ – сағ ва гурба зоҳир мешавад, барои саломатии инсон зараровар будааст. Ин метавонад боиси захми меъдаву узвҳои дигари дохилӣ шавад. Дар натиҷаи тадқиқоте, ки маҷаллаи тиббии Мюнхен гузарондааст, хайвоноти зикршуда гузаронандаи бактерияҳо мебошанд, ки барои худашон таъсири ҳалокатовар дорад.

Чанд вақт пеш госпитали Донишгоҳи Лозанна дар бадани яке аз беморони ҳеш шумори зиёди захми меъдаро муайян кард, ки натиҷаи зарари бактерияҳо мебошанд, ки асосан хоси организм (узвҳои дохилии бадан) – и сағ, гурба ва ҳук аст. Дар вақти тадқиқот духтурон муайян карданд, ки марици 38 – солаи духтури дандон дар хонааш гурбаҳои зиёдеро нигоҳ медоштааст ва дутои онҳо гузаронандаи бактерияҳои ҳалокатовар дониста шуданд.

ҳозиразамон доруҳои аз ин дарахт тайёршуда барои бемориҳои асаб, фишори хун ва ҷигар муфиданд. Пӯст, барг ва решаи дӯлона барои ранг кардани матоъҳо, ҷӯбаш дар сохтмон истифода мешавад.

Гулаш ғизоӣ занбӯри асал мебошад. Решаи дӯлона намиро нигоҳ дошта, ҳокро мустаҳкам мекунад. Дӯлона дарахти зебост ва аз ин рӯ, мардуми тоҷик онро зеби кӯҳсор меноманд.

Шариф АРАБОВ,
ноҳияи Варзоб

ҶАЗАБИ ДУХТАР

- Омӯзгори равшаншинос ба донишҷӯён мегӯяд:
- Беҳтарин усули ором кардани духтари бағазабоманда бӯсидан аст.
- Донишҷӯе даст бардошта мепурсад:
- Бахшиш, профессор, ҷазabi духтарро чӣ гуна овардан мумкин аст?

КУНҶҲОИ РОСТ

- Омӯзгор:
- Секунҷаи росткунҷа чист?
- Донишҷӯ:
- Секунҷаи росткунҷаро тамоми кунҷҳои рост мешавад.

ОБ АРАҚ МЕШАВАД

- Донишҷӯе зимни имтиҳон аз фанни физика ба ягон савол ҷавоб дода наметавонад. Профессор бо умеди каме мадад расонидан савол медиҳад:
- Шумо ақаллан гӯед, ки об дар кадом ҳарорат дигаргун мешавад?
- Профессор, ман намедонам, ба фикрам, дар ҳарорати 40 дараҷа об ба арақ мубаддал мегардад.

ҶҶСФАНД

- Профессор дар дарс мепурсад:
- Масалан, агар дар назди ҷўсфанд як табак ғўштбирён монему як дарза алаф, ҷўсфанд кадомашро меҳўрад?
- Алафро, - ҷавоб медиҳанд донишҷўён.
- Чаро?-мепурсад профессор.
- Барои он ки ҷўсфанд аст, - бо як овоз мегўянд донишҷўён.

МОЛИ ХУДАТ МЕШАВАМ

- Пиразане ба мусофирбар савор мешавад. Аз сумкаи кампир чизе меафтад. Ронанда бо оҳанги шўҳӣ:
- Чизе афтад, моли ронанда мешавад.
- Пиразан дар ҷавоб:
- Ту мошинро оҳиста рон, вагарна худам меафтаму моли худат мешавам.

► РОБИТА

Сухан аз арши барин омадааст

Тайи мохҳои охир ба нишони нашри «Омӯзгор» аз ҷониби устодону омӯзгорон номаҳои зиёде расиданд, ки ҷолибу пурмухтavo буда, муаллифон масоилу мавзӯи мухталофи соҳаи маорифро инъикос ва мавриди баррасӣ қарор додаанд. Қисмати аъзами матолиби омӯзгорон ба мавзӯи дастгириро ҳамовазӣ аз сӯи сати созандаи Ҳукумати давлат, дастуру ҳидоятҳои Пешвои миллат, Президенти мамлакат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон, хусусан, дар соҳаи маориф бахшида шудаанд. Таври мисол, мақолаҳои «Ваҳдати миллӣ – омили суботи комил ва шукуфоии ҷомеа (муаллиф, омӯзгори МТМУ №40-и ноҳияи Айни Гулназар Холов)», Истиқлолият чист? (Нилуфар Носирова, ноҳияи Деваштич) ва «Истиқлолият неъматӣ бебаҳост» (мутаассифона, муаллиф ва суроғаш номаълум) аз пешрафту рушди кишвар ва дастоварду қомеъҳои назарраси 30 соли замони соҳибистиклолӣ ҳарфҳои самимӣ изҳор намудаанд. Иддае аз навиштаҳои омӯзгорон ҷашну таҷлили рӯзи таърихи дар бар гирифтаанд. Аз ҷумла, матолиби ирсолнамудани директори муассисаи таҳсилоти томактабӣ ва ибтидоии «Афсона»-и ноҳияи Зафаробод Умедбахт Ҳочибеков – «Парчамат бодо парафшон, Тоҷикистон», омӯзгори МТМУ №30-и ноҳияи Муъминобод Хуршед Файзалиев – «Таҷлили рӯзи Парчам», омӯзгори ДДХБСТ Зебо Воҳидова- «Парчами давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, таърихи он», мудири ширхоргоҳ-кӯдакони №34-и ноҳияи Исмоили Сомонӣ Шахло Нузова – «Парчами миллӣ – илҳомбахши наслҳо», дотсенти ДМИК Алмосшо Шоев ва устои ДДХ ба номи Б.Ғафуров Сафар Эркаев – «Парафшон бод доим Парчами тоҷик», сардори шӯбаи кадрҳои МТД «Мақтаи Президентӣ барои хонандагони болаёқат дар шаҳри Бӯстон»-и вилояти Сугд Диловар Ҷафarov – «Нишондихандаи ваҳдати дӯстӣ», омӯзгори таърих ва ҳукуқи коллеҷи информатика ва техникаи компютери шаҳри Душанбе Амоншо Палавон – «Пайдоиш ва таърихи Парчами Ҷумҳурии Тоҷикистон», омӯзгор аз шаҳри Душанбе Зафар Маҳмадов – «Пешгирӣ қардани ҷавон аз шомил шудан ба ҳизбу ҳаракатҳо», Ромиз ном муаллиф аз шаҳри Душанбе – «30-солагии Истиқлолият», омӯзгорони калони коллеҷи кӯҳи ба номи С.Юсупови шаҳри Душанбе Чоррӯи Ҳаким ва Амоншо Палавон – «Моҳияти иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва чанди дигар ба тавсифу ситоиши яке аз муқаддасоти миллӣ - Парчам ва Паёми навбатии Пешвои миллат бахшида шудаанд. Бояд зикр намуд, ки бахши зиёди маводи мазкур ба идораи нашрия дертар во-

Фишурдаи мухтavoи номаҳои омӯзгорон

рид гардид, аз ин сабаб аз ҷопаш худдорӣ қарда шуд. Бо вучуди ин, ба устодону омӯзгорон миннатдории хешро баён мекунем, ки вақти худро дарег надошта, дар ин мавзӯ афкори ҷолиби хешро рӯйи сафҳа овардаанд. Дар бархе аз навиштаҳои муаллифон аз вазъи нигаронкунанда дар кишвари Афғонистон бо ба сари ҳокимият омадани гурӯҳи «Толибон» фикру мулоҳизаҳои баён дошта, таъкид бар он медоранд, ки насли наврас ва ҷавонон бояд ҳушёрӣ сӯиро аз даст надода, ба таблиғи иғвои душманони миллати тоҷик,

ки дар ину он кишвару мамлаки ҷаҳон панаҳ бурда, «доди ватанҳои» мезананд, гӯш фаро надиҳанду фирефта нараванд. Мақолаҳои муаллими калони кафедраи фанҳои дақиқ ва техникаи коллеҷи милитсияи ВКД ҚТ, лейтенанти милитсия Саидшоҳи Сафархон – «Дӯст доштани ватан аз гӯшаи имондорист» ва омӯзгори МТМУ №15, шаҳри Душанбе Ф.Ғафурзода – «Ифротӣни дурӯя: назди яке сар ба аршу назди яке сар ба фарш» ҳамин мавзӯро пайгирӣ ва инъикос намудаанд. Тавре хотирнишон намудем, як силсила мақолаҳо дар мавзӯҳои кадрӣ манзалати омӯзгор ва методикаи таълими фанҳо иншо гардидаанд. Аз ин навиштаҳои мушоҳида мерасад, ки муаллифон ҳанӯз моҳияти мавзӯ ва масъалаи баррасишавандаро ба таври дақиқ ва дар сатҳи матолиби ирсолнамудани онҳо то ҷое сатҳи умумӣ ва содаю яқранг баромадааст. Ба ин гуфтаи мо мақолаҳои омӯзгори калони ФМ ДҚТИБКСМ дар шаҳри Кӯлоб Хушнуд Каримов, устои ДТТ Мирзомуддин Насриддин, корманди ФМ ДҚТИБКСМ дар шаҳри Бохтар Асомиддин Асоев ва омӯзгори забон ва адабиётӣ тоҷики МТМУ №44-и ноҳияи Ч.Балхӣ Ҳусноро Асоева, омӯзгори МТМУ №24-и шаҳри Истаравшан Шерзод Комилӣ, дотсенти ДДХ ба номи Б.Ғафуров Сафар Эркаев ва ғайра мисол шуда метавонанд. Чунин ҳолат ҳам ба назар мерасад, ки иддае аз муаллифон як навиштаҳо ба чанд нашрия

ирсол намуда, меҳоханд, ки он дар нашрияи «Омӯзгор» низ ба ҷоп расад. Аз чунин раванди ноҳуб бояд даст кашид. Мақолаҳои омӯзгори кафедраи фанҳои ҷамъиятӣ ва забонҳои коллеҷи милитсия Баҳодур Исозода ва рӯзноманигор аз шаҳри Хоруғ Р.Раҳмонкулов ба масоили тарбияи насли наврас дар заминаи суннату анъанаҳои миллат бахшида шудаанд. Шуморе аз гузоришу хабарҳои ирсолнамудани ҳамкорони мо аз шаҳри навоҳии ҷумҳурӣ ба сабаби сари вақт ба идораи ворид нагардидаи фаврия-

ти худро гум қардан ба ҷоп нарасиданд. Ба муаллифони ин хабару гузоришҳо, омӯзгор аз шаҳри Конибодом Алиҷон Маҳмудов, муовини директор оид ба таълими МТМУ №3-и ноҳияи Шаҳринав Камолиддин Сирочов, омӯзгори мактаби №1-и ноҳияи Кӯхистони Мастҷох Нусратбек Шомирзозода, узви маҳфили «Адибони наврас ва ҷавон»-и Маркази санъат ва эҷодии кӯдакони бо номи Парии Ҳисории шаҳри Ҳисор Меҳрона Нуралиева, рӯзноманигорон Шарифи Абдулҳамид аз вилояти Хатлон, Ҷонибеки Қозибек аз ВМКБ ва Нуъмон Рачабзода аз вилояти Сугд сидқан сипосгузори худро изҳор медорем. Дар поёни навиштаи худ бори дигар аз омӯзгорон ва умуман, муаллифони мақолаҳо аз шаҳру навоҳии ҷумҳурӣ хоҳиши онро менамоем, ки дар зер матолиби фириодашон ному насаб ва нишонии худро ба таври пурра сабт созанд. Дигар ин ки, кӯшиш бояд қард, то дар мавзӯи умдаи соҳаи маориф бо истифода аз сарчашмаи маъхазҳои илмӣ- методӣ ва таҷрибаи омӯзандаи худ маводи пурмухтavoи ҷавобгӯ ба сатҳи нашрияи ҷумҳуриявӣ («Омӯзгор» дар назар аст) навишт. Аз суҳанҳои умумию қолабӣ парҳез бояд қард, сатҳ бар он намуд, ки ҳар як навишта боиси баҳсу воқуниш ва ҳамовазии хонандагон гардад. Дар ҳар сурат, мо интизори навиштаҳои ҷаззобу ноб ва хонданӣ шумоем, омӯзгорони азиз!

Шодӣ РАҶАБЗОД,
«Омӯзгор»

► ПУРСЕД, ҶАВОБ МЕДИҶЕМ!

Роҳбарии АМИТ-ро киҳо ба уҳда доштанд?

Маълум, ки илми Ҷумҳурии Тоҷикистонро (аз устод Садриддин Айни то Фарҳод Раҳимӣ) ҳафт нафар роҳбарӣ қардаанд. Аммо як чиз норавшан аст. Устод С.Айни аз соли

1951 то соли 1954 Президенти Академияи илмҳо буданд. Донишманди мумтоз Султон Умаров бошанд, фаъолияти роҳбарияшонро аз соли 1957 иҷро қардаанд. Аҷиб! Солҳои 1954 - 1957 Академияи фанҳоро кӣ роҳбарӣ қарда бошад?

Анвар КАМОЛОВ,
Сирочиддин ҲАСАНОВ,
донишҷӯи ДМТ

Дуруст аст, ки Академияи фанҳои Тоҷикистон (ҳоло АМИТ)-ро ҳафт нафар роҳбарӣ қардаанд. С. Айни (14.04.1951-15.07.1954), Султон Умаров (11.03.1957-06.05.1964), Муҳаммад Осимӣ (23.05.1965

-06.05.1988), Собит Неъматуллоев (06.05.1988-16.06.1995), Ёлмас Мирсаидов (16.06.1995-03.02.2005), Мамадшо Илолов (03.02.2005-06.12.2013), Фарҳод Раҳимӣ (06.12.2013 то ҳоло). Баъд аз вафоти устод С.Айни (аз соли 1953 то соли 1954) академияро академик Гулом Алиевич Алиев аввал ба сифати ноиб - Президенти Академияи фанҳо ва (аз соли 1954 то соли 1957) ҳамчун иҷроқунандаи муваққатии вазифаи Президенти Академияи фанҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон роҳбарӣ қардааст.

Таҳияи Ҳотами ҲОМИД

ЭЪТИБОР НАДОРАД

Шаҳодатномаи гумшудаи С №291644 дар бораи хатми синфи 9, ки онро соли 1995 Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №15-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе (ҳоло литсейи №4 барои хонандагони болаёқати шаҳри Душанбе) ба Ҳамраева Мархабо Назамовна додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-АТА №0003861, ки онро соли 2014 Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №48-и ноҳияи Рӯдакӣ ба Сулаймонов Абубақр Фархатович додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи БП №528918, ки онро соли 1977 Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №48-и ноҳияи Рӯдакӣ ба Сулаймонов Джуро Давлатович додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-АТУ №0638189, ки онро соли 2019 Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №61-и ноҳияи Исмоили Сомонии шаҳри Душанбе ба Саидов Шукроллох Алиевич додааст, эътибор надорад.

Номаи қамоли гумшудаи АЛ №623099, ки онро соли 1991 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №10-и ноҳияи Исмоили Сомонӣ ба Калонова Фируза Акрамҷоновна додааст, эътибор надорад.

Номаи қамоли гумшудаи БП №052962, ки онро соли 1984 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №119-и ноҳияи Фирдавсӣ ба Мамаҷонова Мутабархон Алланбоевна додааст, эътибор надорад.

Патенти соҳибқори инфиродӣ Сидиқов Раҳмоналӣ Алиевич (РЯМ 1230124335), сокини деҳаи Чимтеппаи ҷамоати Чимтеппаи ноҳияи Рӯдакӣ бо сабаби гумшудани, аз эътибор соқит доништа шавад.

Сафобахши ғаҳон омӯзгор аст.

ОМУЗГОР

Муассис: Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон

Почтаи электронӣ: omuzgor@inbox.ru

Сомонаи ҳафтанома: www.omuzgor-gazeta.tj

Сармуҳаррир
Ноилшоҳ НУРАЛИЗОДА

Ҳайати М. ИМОМЗОДА, Э. НАСРИДИНЗОДА, Н. САИД, М. САЛОМИЁН, Г. ҒАНИЗОДА, Д. ҚОДИРЗОДА, таҳрир: Н. СОБИРЗОДА, Ф. РАҲИМӢ, А. МУРОДӢ (ҷонишини сармуҳаррир), Н. ОХУНЗОДА (қотиби масъул)

Суроға: 734025, ш. Душанбе, х. Айни - 126, Телефонҳо: қабулгоҳ - 225-81-55, ҷонишини сармуҳаррир - 225-81-58, котибот - 225-81-57, муҳосибот - 225-81-61

«Омӯзгор» тахти рақами 0018/рз, аз 13.07.2015 дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нав номнавис шуда, тахти рақами 0110005977 дар Қумитаи андозаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайди давлати гирифта шудааст. Нашрия ба хотири ҷандандешӣ маводе низ ба таъби мерасонад, ки идораи ҳафтанома метавонад бо муаллифон ҳамфикр набошад ва барои онҳо масъулият ба уҳда нагирад.

Навбатдори шумора

Н. ОХУНЗОДА

Ҳафтанома дар матбааи нашриёти комплекси «Шарқи озод» ба таъби расид. | Индекси обуна - 68850 | Адади нашр: 38515 | Насха | Тарроҳ: С. Ниязов | Ҳуруфчинон: С. Саидова ва Д. Забиров

Навиштаҳо ва суратҳои ба идораи ҳафтанома воридшуда ба қарғардонидани намераванд. Идораи ҳафтанома навиштаҳои дар ҳаҷми на бештар аз 4 саҳифаи компютери андозан 14 (фосилаи 1,5) - и ҳарфи Times New Roman Tj, қабул менамояд.